

RETEN I AARHUS DOM

afsagt den 23. december 2024

Sag BS-5488/2023-ARH

A

(advokat Christian Zeeberg Madsen)

og

B

(advokat Christian Zeeberg Madsen)

mod

Planklagenævnet

(advokat Britta Moll Bown)

Denne afgørelse er truffet af dommer Tine Børsen Smedegaard.

Sagens baggrund og parternes påstande

Retten har modtaget sagen den 31. januar 2023.

Sagen drejer sig om prøvelse af Planklagenævnets afslag af 20. december 2022 på genoptagelse af sagen, hvor Naturklagenævnet traf afgørelse den 4. februar 2009, og hvor Planklagenævnet senest traf afgørelse den 27. september 2021.

A og B har nedlagt følgende påstand:

”Planklagenævnet tilpligtes at anerkende, at Planklagenævnet ved sin afgørelse af 20. december 2022 (22/09045) (bilag A) med urette har meddelt afslag på genoptagelse af Naturklagenævnets afgørelse af 4.

februar 2009 (NKN-32-00030 og NKN-32-00031) (bilag 2), med den konsekvens, at Planklagenævnets afgørelse af 20. december 2022 (22/09045) (bilag A) ophæves og genoptages til fornyet behandling.”

Planklagenævnet har nedlagt påstand om frifindelse.

Oplysningerne i sagen

Århus Kommune besluttede den 25. juni 2008 at ekspropriere bl.a. A og B ejendom til brug for hospitalsbyggeri (udvidelse af Århus Universitetshospital, Skejby). Ekspropriationen skete på baggrund af kommuneplantillæg nr. 107 til Kommuneplan 2001. A og B havde forud for beslutningen protesteret mod ekspropriationen med henvisning til bl.a., at ekspropriationen skulle afvente vedtagelsen af en lokalplan, at lovgivningen kun undtagelsesvist tillod ekspropriation på baggrund af en kommuneplan, og at nødvendighedskravet ikke var opfyldt. Århus Kommune afviste protesterne.

Århus Kommunes beslutning blev indbragt for Naturklagenævnet, der den 4. februar 2009 stadfæstede kommunens beslutning. For Naturklagenævnet havde A og B gentaget de anbringender, der også var gjort gældende over for Århus Kommune. Vedrørende synspunktet om, at nødvendighedskravet ikke var opfyldt, blev det navnlig anført, at kommunen ikke havde godtgjort, at det var nødvendigt at råde over arealerne på daværende tidspunkt, og at det på baggrund af forskellige notater var tvivlsomt, om der overhovedet måtte være behov for at kunne anvende arealerne. Vedrørende synspunktet om hjemmel blev navnlig anført, at den foreliggende kommuneplan ikke i sig selv giver hjemmel til, at anlægsarbejderne kan igangsættes, før der foreligger en lokalplan. Det blev videre anført, at der var landbrugspligt på arealerne, og at de pågældende arbejder ikke kunne påbegyndes, før landbrugspligten var ophævet eller bortfaldet.

Af naturklagenævnets afgørelse af 4. februar 2009 fremgår bl.a.:

”Efter planlovens § 47, stk. 1, kan kommunalbestyrelsen ekspropriere fast ejendom, der tilhører private, når ekspropriationen vil være af væsentlig betydning for at sikre gennemførelsen af en byudvikling i overensstemmelse med kommuneplanen eller for virkeliggørelsen af en lokalplan eller byplanvedtægt.

...

Planlovens hjemmel til ekspropriation skal administreres under hensyntagen til grundlovens § 73. På grundlag af praksis efter bestemmelsen i grundlovens § 73 gælder en række almindelige betingelser, der skal være opfyldt ved en ekspropriation. Heraf følger navnlig, at ekspropriationen skal være lovlig, nødvendig og tidsmæssig aktuel for realiseringen af ekspropriationsformålet i den konkrete situation.

...

Ad ekspropriationens lovlighed

Kommuneplantillæg nr. 107 til Kommuneplan 2001 for Århus Kommune, der udgør det planlægningsmæssige grundlag for ekspropriationen, må anses for gyldig og endeligt vedtaget efter planlovens bestemmelser herom, hvilket i øvrigt heller ikke er anfægtet af klagerne.

...

Det fremgår af kommuneplantillæggets rammebestemmelser, at det omfattede område skal anvendes til offentlige formål (sygehus og sygehusrelaterede funktioner med dertil hørende anlæg). Kommuneplanens bestemmelser må anses for et lovligt grundlag for ekspropriation til byudvikling.

...

Ad ekspropriationens nødvendighed

Det følger af planlovens § 47, stk. 1, 1. led, at ekspropriationen skal være af væsentlig betydning - dvs. nødvendig - for at sikre gennemførelse af byudvikling i overensstemmelse med kommuneplanen.

Det fremgår ikke af loven eller bemærkningerne til 1980-loven, hvilke krav der herved stilles. Det antages i praksis, at der må kunne påvises et behov for at kunne råde over de omhandlede arealer - eller størstedelen heraf - i den indeværende planperiode.

...

På baggrund af en samlet vurdering finder Naturklagenævnet, at det må lægges til grund, at det på ekspropriationstidspunktet var nødvendigt at ekspropriere 20,5 ha af ejendommen Adresse 1 ... for at sikre gennemførelsen af byudvikling i overensstemmelse med kommuneplantillæg nr. 107.

Naturklagenævnet stadfæster derfor Århus Kommunes beslutning om ekspropriation af 20,5 ha af ejendommen Adresse 1 ...

..."

Sagen har herefter flere gange været behandlet ved Natur- og Miljøklagenævnet, Planklagenævnet og domstolene.

Af Planklagenævnets afslag på genoptagelse af 20. december 2022 fremgår:

" ...

2. Sagens oplysninger

...

Sagens forløb har herefter været således:

- **4. februar 2009:** (NKN-32-00030 og NKN-32-00031): Naturklagenævnet stadfæstede kommunens afgørelse af 25. juni 2008.
- **14. januar 2011:** Retten i Aarhus stadfæstede Naturklagenævnets afgørelse af 4. februar 2009.
- **26. januar 2012:** Vestre Landsret stadfæstede Naturklagenævnets afgørelse af 4. februar 2009.
- **20. november 2012:** (NMK-32-00007): Natur- og Miljøklagenævnet afslog at genoptage Naturklagenævnets afgørelse af 4. februar 2009.
- **4. juli 2013:** (NMK-32-00014): Natur- og Miljøklagenævnet afslog på ny at genoptage Naturklagenævnets afgørelse af 4. februar 2009.
- **18. april 2016:** (NMK-32-00037): Natur- og Miljøklagenævnet afslog på ny at genoptage afgørelsen af 4. februar 2009.
- **19. maj 2017:** Retten i Aarhus stadfæstede Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse af 18. april 2016.
- **18. december 2017:** (NMK-32-00044): Planklagenævnet afslog at genoptage Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse af 4. juli 2013.
- **31. januar 2018:** Vestre Landsret stadfæstede Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse af 18. april 2016.
- **29. oktober 2018:** (18/05880): Planklagenævnet afslog at genoptage nævnets afgørelse af 18. december 2017.
- **17. februar 2020:** (sagsnr. 20/013373): Aarhus Kommune afslog at genoptage kommunens afgørelse af 4. februar 2008.
- **7. september 2020:** (sagsnr. 19/07908, 20/01010 og 20/01011): Planklagenævnet afslog at genoptage Naturklagenævnets afgørelse af 4. februar 2009. Nævnet traf samtidig afgørelse om, at der ikke kunne gives medhold i klagen over Aarhus Kommunes afgørelse af 17. februar 2020 om afslag på genoptagelse af kommunens afgørelse af 25. juni 2008.
- **17. maj 2021:** (sagsnr. 20/10372 og 20/10541): Planklagenævnet afslog at genoptage nævnets afgørelse af 7. september 2020 om afslag på genoptagelse af Naturklagenævnets afgørelse af 4. februar 2009 og om ikke medhold i klagen over Aarhus Kommunes afgørelse af 17. februar 2020 om afslag på genoptagelse af kommunens afgørelse af 25. juni 2008.
- **27. september 2021:** (sagsnr. 21/05927): Planklagenævnet afslog at genoptage nævnets afgørelse af 17. maj 2021 om afslag på genoptagelse af Planklagenævnets afgørelse af 7. september 2020.

...

3.2. Generelt om genoptagelse

Planklagenævnet har pligt til at vurdere, *om* en sag skal genoptages, hvis en part beder om det.

Planklagenævnet har desuden pligt til at *genoptage sagen* og vurdere den på ny, hvis en af følgende betingelser er opfyldt:

- 1) Hvis der er nye faktiske oplysninger af så væsentlig betydning, at der er en vis sandsynlighed for, at sagen ville have fået et andet resultat, hvis oplysningerne havde foreligget ved nævnets tidligere stillingtagen til sagen.
- 2) Hvis nævnet ved den tidligere behandling af sagen har begået væsentlige sagsbehandlingsfejl.
- 3) Hvis der er væsentlige nye retlige forhold, f.eks. hvis domstolene i en tilsvarende sag har underkendt nævnets fortolkning eller praksis.

Planklagenævnet har derimod ikke pligt til at genoptage sagen alene af den grund, at en part, en førsteinstans eller andre er *uenige* i nævnets fortolkning eller praksis.

Planklagenævnet har ikke pligt til at genoptage sagen alene af den grund, at en part kommer med nye klagepunkter, som ikke har været fremført under den oprindelige klagesag. Efter Planklagenævnets opfattelse vil det føre til omgåelse af de lovbestemte klage- og søgsmålsfrister, hvis det i almindelighed var muligt at få genoptaget en klagesag med henvisning til klagepunkter, som ikke har været gjort gældende i klagesagen, eller som nævnet ikke af egen drift har pligt til at påse.

3.3. Lovlighed af kommuneplantillæg nr. 107

3.3.1. Genoptagelsesansøgningen

Klagerne anfører, at der ikke er overensstemmelse mellem kommuneplantillæg nr. 107 til kommuneplan 2001 og regionplan 2005. Klagerne anfører, at det fremgår af retningslinjerne i regionplanlægningen, at de eksproprierede arealer er udlagt til skov-/landbrug, og at kommunen dermed har handlet i strid med regionplanlægningen ved i kommuneplantillægget at udlægge arealerne til et andet formål.

Klagerne gør gældende, at kommuneplantillægget, som er grundlaget for ekspropriationen, dermed er ugyldigt og skal ophæves. Af samme årsag er ekspropriationen ulovlig.

Klagerne anfører endvidere, at regionplan 1993 og regionplan 1997 havde udlagt de eksproprierede arealer til byvækst. Klagerne anfører, at den dagældende og efterfølgende kommuneplanlægning af denne årsag ligeledes har været i strid med den daværende regionplanlægning, idet kommuneplanlægningen ikke har overholdt arealernes udlægning til byvækst i regionplanlægningen, men derimod udlagt dem som grøn kile.

Klagerne gør endvidere gældende, at der tillige foreligger en væsentlig retlig mangel derved, at der ikke på noget tidspunkt er blevet udarbejdet en arealbehovsopgørelse. Klagerne anfører, at der ikke i kommuneplantillæg nr. 107 til kommuneplan 2001 er redegjort for, at der var behov for byvækst inden for en 12-årig periode, ligesom der ikke er redegjort for, at behovet ikke kunne tilgodeses inden for den eksisterende restrummelighed i den gældende kommuneplan, jf. § 11 e, stk. 1, nr. 2, i den gældende planlov på ekspropriationstidspunktet.

Klagerne henviser i den forbindelse til afgørelser fra Planklagenævnet, hvor nævnet har taget stilling til planlovens byvækstregler, og som klagerne mener er sammenlignelige med den konkrete sag.⁵

Klagerne gør derfor gældende, at kommuneplantillæg nr. 107 er ugyldigt, og at kommuneplantillæggets ugyldighed er så væsentlig, at ekspropriationen også er ugyldig.

...

3.3.4. Planklagenævnets vurdering

Planklagenævnet afslår at genoptage klagesagen som følge af det af klagerne anførte om modstrid mellem kommuneplantillæg nr. 107 til kommuneplan 2001 og regionplanlægningen og om manglende udarbejdelse af en arealbehovsopgørelse, idet der er tale om nye klagepunkter, som ikke har været gjort gældende under den oprindelige klagesag vedrørende ekspropriationen. Nye klagepunkter kan som nævnt i afsnit 2.2 ikke give anledning til genoptagelse.

Som det fremgår af afsnit 2.3.2 vedrørende Planklagenævnets afgørelse af 7. september 2020, er klagefristen for en klage over kommuneplantillæg nr. 107 for længst udløbet.

Selv om en plan ikke har været påklaget, er det i praksis antaget, at der i en klage over en ekspropriationsbeslutning også kan tages stilling til indsigelser vedrørende planens lovlighed som sådan, selvom fristen for en klage over planen er udløbet.⁶

Efter nævnets opfattelse, indebærer denne mulighed for at gøre indsigelser vedrørende planens lovlighed imidlertid ikke, at klagerne på et hvilket som helst tidspunkt efter afslutningen af ekspropriationssagen kan fremsætte disse indsigelser vedrørende planens lovlighed.

Som det fremgår af afsnit 2.3.3 vedrørende Planklagenævnets afgørelse af 17. maj 2021 opfatter Planklagenævnet Naturklagenævnets afgørelse af 4. februar 2009 på den måde, at Naturklagenævnet tog stilling til, at kommuneplantillægget var gyldigt. Det fremgår endvidere, at kommuneplantillæggets gyldighed ikke var anfægtet af klagerne i forbindelse med ekspropriationssagen.

Nævnet finder, som nævnt i afsnit 2.2, at det ville føre til en omgåelse af de lovbestemte klage- og søgsmålsfrister, hvis det i almindelighed var muligt at få genoptaget en klagesag med henvisning til klagepunkter, som ikke har været gjort gældende i klagesagen.

Nævnet bemærker endvidere, at planlovens byvækstregler, hvorefter udlæg af nye arealer til byzone skal ske på baggrund af en behovsopgørelse, blev indført i planloven i 2017.⁷ Tilsvarende regler var ikke gældende i 2007, hvor kommuneplantillæg nr. 107 til kommuneplan 2001 blev endeligt vedtaget. De afgørelser fra Planklagenævnet vedrørende

planlovens byvækstregler, som klagerne har henvist til, er således ikke sammenlignelige med den konkrete sag.

...

3.4.5. Planklagenævnets vurdering

Klagerne har gjort gældende, at ekspropriationen ikke skete på et tidligt tidspunkt i planlægningen, og har i den forbindelse anført, at regionplan 1980 dokumenterer, at der har været bindende planlægning for klagernes ejendom allerede i 1980, og at det fremgår af landsrettens dom af 1. juni 2022, at en del af de eksproprierede arealer er omtalt som reserverede i redegørelsen til lokalplan nr. 148. Klagerne har endvidere anført, at Planklagenævnet burde have fulgt praksis i bl.a. KFE2006.381 (Struer-sagen), og nærmere have undersøgt, om dele af sygehusudbygningen kunne have været igangsat på grundlag af lokalplan.

Som det fremgår af afsnit 3.4.2, tog Naturklagenævnet i sin afgørelse af 4. februar 2009 stilling til spørgsmålet om, om ekspropriationen skete på et tidligt tidspunkt i planlægningen. Som det fremgår af afsnit 3.4.3 og 3.4.4 har Planklagenævnet også taget stilling til det af klagerne anførte om, at ekspropriationen ikke skete på et tidligt tidspunkt i planlægningen i forbindelse med efterfølgende genoptagelsesansøgninger.

Planklagenævnet finder ikke, at klagerne i anmodningen om genoptagelse er kommet med nye faktiske oplysninger, der har betydning for spørgsmålet om, om ekspropriationen skete på et tidligt tidspunkt i planlægningen.

Nævnet opfatter derfor genoptagelsesansøgningen på den måde, at klagerne er uenige i nævnets afgørelse.

Uenighed kan ikke give anledning til genoptagelse.

Planklagenævnet bemærker, at et areal ikke er lokalplanlagt, medmindre det er omfattet af lokalplanens *bestemmelser*. Det forhold, at et område vises i et kortbilag til lokalplanen eller omtales i lokalplanens redegørelse, har ikke nogen planretlig betydning, medmindre det fremgår af lokalplanens bestemmelser.

Som det også fremgår af den del af Planklagenævnets afgørelse af 7. september 2020, som er gengivet ovenfor i afsnit 3.4.3, var lokalplanområdet for lokalplan nr. 148 afgrænset i lokalplanens § 2, stk. 1, jf. bilag 5, og omfattede dele af Matr. Nr. 1, 2, og Matr. Nr. 3, og Matr. Nr. 4 Århus Markjorde, samt alle parceller, der efter den 1. april 1981 udstykkedes i området. De eksproprierede arealer var ikke omfattet af § 2, stk. 1, eller markeringen af lokalplanområdet i bilag 5. Omtalen af de eksproprierede arealer i lokalplan nr. 148 som "reserveret til fremtidigt sygehusbyggeri" medførte således ikke, at der var sket en "bindende arealreservation", eller at arealerne var blevet lokalplanlagt.

Det forhold, at regionplan 1980 omtalte placering af et sygehus i Skejby og indeholdt et luftfoto af et areal, som omfattede de senere eksproprierede arealer, har heller ingen betydning for spørgsmålet om, om ekspropriationen skete på et tidligt tidspunkt i planlægningen.

For så vidt angår afgørelsen fra Naturklagenævnet fra Struer, gengivet i KFE. KFE.2006.381, som klagerne har henvist til, bemærker Planklagenævnet, at Naturklagenævnet tog stilling til betydningen af denne afgørelse i Naturklagenævnets afgørelse af 4. februar 2009 og fandt, at sagen ikke var sammenlignelig med den konkrete sag.

Det anførte kan dermed ikke føre til genoptagelse.

3.5. Officialprincippet

3.5.1. Genoptagelsesansøgningen

Klagerne anfører, at Planklagenævnet har tilsidesat officialprincippet i sin sagsbehandling. Klagerne anfører, at Planklagenævnet principalt burde have undersøgt gældende regionplanlægning på tidspunktet for udarbejdelsen af lokalplan nr. 148 fra 1982, subsidiært have undersøgt om Aarhus Kommune havde overholdt officialprincippet.

Klagerne anfører endvidere, at Planklagenævnet principalt selv burde have undersøgt om den foretagne ekspropriation havde hjemmel i regionplan 2005, subsidiært have undersøgt om kommunen havde overholdt officialprincippet.

Endelig anfører klagerne, at Planklagenævnet burde have undersøgt, om ekspropriationsgrundlaget i kommuneplantillæg nr. 107 var lovligt. Ved en så- dan undersøgelse kunne det have været klarlagt, at der ikke var udarbejdet den påkrævede arealbehovsopgørelse.

3.5.2. Generelt om officialprincippet

Det er et grundlæggende forvaltningsretligt princip, at en sag skal oplyses tilstrækkeligt inden der træffes afgørelse i en sag. Dette princip kaldes officialprincippet eller undersøgelsesprincippet, og dette princip skal sikre at der er et tilstrækkeligt faktisk og retligt grundlag for afgørelsen. Overholdelsen af princippet er derfor generelt af væsentlig betydning for en afgørelses lovlighed og retlighed. Kravene til oplysning af faktum kan dog ikke præciseres generelt, og de er i vid udstrækning skønsmæssige.

Manglende overholdelse af officialprincippet kan efter omstændighederne være en væsentlig sagsbehandlingsfejl, som kan begrunde en genoptagelse.

3.5.3. Planklagenævnets vurdering

Planklagenævnet finder, at nævnene ikke har handlet i strid med officialprincippet, ved ikke at undersøge gældende regionplanlægning på

tidspunktet for udarbejdelsen af lokalplan nr. 148 fra 1982, da dette ingen betydning har for Naturklagenævnets afgørelse af 4. februar 2009.

Nævnet finder endvidere, at nævnene ikke har handlet i strid med officialprincippet, fordi nævnene ikke har taget stilling til de klagepunkter vedrørende gyldigheden af kommuneplantillæg nr. 107 til kommuneplan 2001, som klagerne har fremsat i forbindelse med nærværende anmodning om genoptagelse.

Som det også er omtalt i afsnit 3.3.4, er det i praksis antaget, at der i en klage over en ekspropriationsbeslutning også kan tages stilling til indsigelser vedrørende planens lovlighed som sådan, selvom fristen for en klage over planen er udløbet.

Nævnet finder imidlertid, at officialprincippet ikke indebærer en pligt for nævnet til, i forbindelse med en klagesag vedrørende en afgørelse om ekspropriation, af egen drift at prøve alle tænkelige potentielle retlige mangler, der relaterer sig til det plangrundlag, der eksproprieres på baggrund af, uden at disse er gjort gældende i forbindelse med klagesagen.

Det anførte kan dermed ikke føre til genoptagelse.

...

3.7. Samlet vurdering og afgørelse

Planklagenævnet afviser at genoptage Planklagenævnets afgørelse af 27. september 2021, idet betingelserne for genoptagelse ikke er opfyldt.

...”

Forklaringer

B har forklaret, at han og A erhvervede ejendommen i 2004, og ekspropriationen fandt sted i 2008. Sagen handler om, at der ikke var hjemmel til ekspropriationen i kommuneplantillægget, at nødvendighedskravet ikke var opfyldt, og at der ikke blev foretaget en lovpligtig høring før ekspropriationen.

De har tidligere mange gange – også ved Naturklagenævnets først afgørelse i 2009 – gjort gældende, at der manglede en arealbehovsopgørelse. De skrev det klart og tydeligt til nævnet, som også lagde vægt på det. De sproglige begreber, de anvendte, står i lovtekster og indgår i andre sager, herunder i Faurskov-kendelsen, som blev ført af samme advokat for kommunen. Det fremgår bl.a. af deres klage af 22. juli 2008, side 4 (ekstraktens side 553), næstsidste afsnit, hvor det klart og tydeligt gøres gældende, at det er et krav, at kommunen kan påvise et behov for at kunne råde over de omhandlede arealer. På klagens side 6 (ekstraktens side 555) er det sammenfattende gjort gældende, at der i planloven ikke er hjemmel til at ekspropriere på grundlag af kommuneplanen. Han tro-

ede, at det offentlige på baggrund heraf ville prøve, om der var dokumenteret et arealbehovet, for hvad skal man ellers med et sådant nævn, hvis ikke de skal efterprøve, om der er lovhjemmel. Det så man også på i Favrskov-kendelsen, hvor man så på alle relevante planer for at undersøge, om der var det relevante plangrundlag. Nødvendighedskravet – og dermed en vurdering af, hvad kommunen skulle med arealerne – skulle også indgå i vurderingen af lovligheden. Det er børnelærdom inden for dette fag, og det ved Planklagenævnet også.

Han er ikke tryk ved den sagsbehandling, der har været. Når man ser på sammenlignelige sager, giver sagsbehandlingen i denne sag ikke mening. Han måtte helt selv sørge for at oplyse sagen. I 2008 bad han om aktindsigt i alle kommunens planer og andet materiale, da han vidste, at der lå en masse materiale. De fik som svar på aktindsigtsanmodningen at vide, at der kun var kommuneplantillægget. Han har i alt bedt om aktindsigt ca. 150 gange. Han fik at vide, at der intet fandtes, men det er alligevel kommet frem drypvis. Regionplanen fra 1980 har et luftfoto af deres arealer, men den var ikke en del af sagen. Han har været i alle ministerier, råd og styrelser i Danmark for at stykke puslespillet sammen.

I 2012-2013 havde han en journalist på sagen, som kontaktede Landsarkivet i Viborg. Journalisten fik at vide, at der ikke var nogen dokumenter på sagen i Landsarkivet. Det er klart hans oplevelse, at han bliver og er blevet forholdt oplysninger, og at Landsarkivet ikke ville udlevere dem. Da han henvendte sig til Stadsarkivet, fik han efter lang tid forevist nogle rodede kasser, og det var en usædvanlig måde at arkivere på. Han fik af medarbejderne ved Stadsarkivet at vide, at kasserne havde været til gennemsyn på rådhuset, inden de måtte blive udleveret til ham. Han fik at vide, at kommunen havde bedt om, at alt det, han bestiller til gennemsyn, skal forbi rådhuset først. Den fremgangsmåde giver kun mening, hvis man har noget at skjule.

I 2018 var han igen i Landsarkivet, hvor han mødte den samme arkivar, som i 2012-2013 havde fortalt journalisten, at de ikke havde noget fra Aarhus Amt. Arkivaren sagde, at det i stedet måtte være i Rigsarkivet i København, men da han henvendte sig på Rigsarkivet, henviste de ham tilbage til Landsarkivet. Han blev oprettet som bruger på både Rigsarkivet, Landsarkivet, Stadsarkivet og Det Kongelige Bibliotek. På et tidspunkt fik han øje på en arkivkasse, som passede på journalnummeret. Han tog op til Landsarkivet for at gennemgå kassen. Arkivaren, som tidligere havde sagt til ham og journalisten, at der ikke var nogen dokumenter, ville ikke udlevere kassen til ham, selv om han havde tilladelse til at se den. Til sidst fik han kasserne udleveret, og deri fandt han de første vigtige bilag med journalnumre, som han derefter søgte aktindsigt i.

I 2022 fik han på baggrund af endnu en aktindsigtsanmodning adgang til de nye bilag, herunder Århus Kommunes interne notat af 6. september 2007 (ek-

straktens side 525). På notatets side 3 (ekstraktens side 527), sidste afsnit, 1.-2. linje, fremgår, at de arealer, man påtænkte at ekspropriere, ikke hidtil i planlægningen havde været udlagt til byudviklingsformål, hverken i form af bolig eller erhverv. Det var denne formulering, der igen gav ham blod på tanden. Han skrev til C i Teknik og Miljø i Aahus Kommune og bad ham bekræfte oplysningen om, at arealet var udlagt til skovrejsning. Han havde store problemer med at få C i tale. Han blev henvist til forskellige styrelser, der alle henviste tilbage til kommunen. Han fik så oplyst, at han måtte gå gennem retten, når der var anlagt en retssag om spørgsmålet. Han måtte til sidst gå til rådmanden for at kræve et svar, og rådmanden pålagde C at besvare hans mail. Så fik han endelig svaret af 27. maj 2024 (ekstraktens side 563-564), hvor C skrev, at arealet ikke havde været udlagt til byudvikling, men til skovrejsning. Der var således ikke overensstemmelse mellem kommuneplantillægget fra 2007 og regionplan 2005. Han stillede det samme spørgsmål til Planklagenævnet og bad om aktindsigt, men fik ikke svar. Efter nogle uger rykkede han for svar og fik oplyst, at hans aktindsigtsanmodning var oversendt til Juridisk Afdeling, som senere svarede, at de ikke ville udlevere noget, som kunne bruges mod dem i en retssag.

Da han i 2022 igen anmodede om aktindsigt i al materiale om udarbejdelse af kommuneplantillægget fra 2007, var det 6. gang, han bad om aktindsigt om det samme. De andre gange havde der ikke været noget interessant, når han fik svar. Han havde tidligere gennemgået materialet, hvor han kunne se, at der manglede en masse. Forvaltningen svarede, at han jo tidligere havde fået aktindsigt i det samme, og spurgte, om han alligevel ville have materialet, hvilket han bekræftede. Han fik så – formentlig ved en fejl – adgang til D mailkonto med 112 arbejdsmapper. Her fik han adgang til alt det materiale, han tidligere havde efterspurgt, men aldrig fået. Her så han også D brev af 3. juli 2006 til Århus Amt (ekstraktens side 491) og amtets svar af 13. juli 2006 (ekstraktens side 514), som er et afgørende dokument. Af amtets svar fremgår, at en overskridelse af regionplanens hektarramme forudsætter et dokumenteret yderligere behov for arealudlæg. Det har kommunen aldrig dokumenteret.

Han skulle nu have fat i regionplan 2005. En bekendt, som er byplanlægger, havde den og gennemgik den med ham. Det fremgik, at kommunen havde rådighed over 1.750 ha til byudvikling og derfor ikke havde behov for yderligere. Af regionplanen fremgår på side 22 (ekstraktens side 420), de sidste tre linjer i anden spalte, at en overskridelse af rammerne for udlægning af arealer til byformål forudsætter, at der kan dokumenteres et konkret behov for yderligere arealudlæg.

Han blev opmærksom på den manglende lovpligtige høring, da han fandt den i et bilag. Han fandt ud af, at der ved udvidelsen af Ikea i Skejby i 2007 var lavet

en lille mulighed i regionplanen, men det krævede en høringsperiode. Der skulle ske høring både vedrørende projektet og en miljøhøring. Ikea-sagen var således en helt parallel sag med Skejby Sygehus på helt samme tidspunkt, og i Ikea-sagen gjorde det offentlige det helt korrekte efter reglerne. Men i sagen med udvidelsen af Skejby Sygehus havde man undladt både miljøvurderingen og den offentlige høring om sygehuset. De personer, som fra kommunen var involveret i sagen om Ikea, var helt de samme, der eksproprierede deres areal til Skejby Sygehus, så de vidste alt om, hvordan det burde foregå efter reglerne.

Den 24. juni 2024 fik han endelig fuld aktindsigt i den tidligere sag ved Naturklagenævnet (ekstraktens side 378). Han modtog dog kun det materiale, han allerede kendte, og ikke f.eks. regionplanen eller en arealbehovsopgørelse. Han bad først om aktindsigt i Faurskov-kendelsen, og der var processen foregået helt korrekt, og nu kunne han se, at det ikke var tilfældet i hans sag. Naturklagenævnet havde slet ikke forholdt sig til forholdet mellem kommuneplantillægget og regionplanen, eller om der forelå en arealbehovsopgørelse eller lignende.

Parternes synspunkter

A og B har i sit påstandsdokument anført:

" ...

2. SAGSFREMSTILLING OG ANBRINGENDER:

2.1 Sagens baggrund.

- 2.1.1 Sagen vedrører domstolsprøvelse af Planklagenævnets afgørelse i sagen 22/09045 af 20. december 2022 (bilag A), hvor der uretmæssigt blev meddelt afslag på B og A anmodning om genoptagelse af Naturklagenævnets (nu Planklagenævnet) afgørelse af 4. februar 2009 i sagerne NKN-32-00030 og NKN-32-00031 (bilag 2), jf. planlovens § 62.
- 2.1.2 Den pågældende nævnsafgørelse er den seneste i en række afgørelser, som tager udgangspunkt i ekspropriationen af B og A tidligere ejendom, beliggende Adresse 1, Matr. Nr. 5 og Matr. nr. 6, som de havde erhvervet i 2004 og udviklet, hvilken ejendom blev eksproprieret den 25. juni 2008.
- 2.1.3 De eksproprierede arealer udgør 205.740 m² (ca. 20,5 ha.).
- 2.1.4 Aarhus Amtsråd (senere Region Midtjylland) besluttede i 2005-2006, at alle somatiske sygehusfunktioner i Aarhus skulle samles ved Skejby Sygehus i DNU (Det Nye Universitetshospital).
- 2.1.5 I september 2007 vedtog Aarhus Byråd tillæg nr. 107 til Kommuneplan 2001 (Udvidelse af Aarhus Universitetshospital

Skejby), jf. bilag 5 (E4-899), hvilket udgør ekspropriationsgrundlaget.

2.1.6 Ekspropriationen skete i medfør af bestemmelsen i den dagældende planlovs § 47 stk. 1 om ekspropriation til sikring af gennemførelsen af byudvikling.

2.1.7 Det anførte kommuneplantillæg er som ekspropriationsgrundlag det helt centrale "omdrejningspunkt" for Rettens vurdering i denne sag.

2.2 Sagens problemstillinger.

2.2.1 Planklagenævnet ved sin afgørelse af 20. december 2022 (22/09045) (bilag A) med urette har meddelt afslag på genoptagelse af Naturklagenævnets afgørelse af 4. februar 2009 (NKN-32-00030 og NKN-32-00031) (bilag 2).

2.2.2 Planklagenævnet har ved sin afgørelse retsstridigt undladt at forholde sig til følgende:

- 1) At der er modstrid mellem ekspropriationsgrundlaget i form af Kommuneplantillæg nr. 107 "Udvidelse af Aarhus Universitetshospital Skejby" (bilag 5), og selve Regionplan 2005 (bilag 21) – hvorfor Legalitetsprincippet, jf. Official- og Undersøgelsesprincippet, er overtrådt.
- 2) At der uberettiget ikke er udarbejdet en arealbehovsopgørelse til dokumentation af det ekspropriationsretlige Nødvendighedskrav, og
- 3) At der ikke er foretaget lovpligtig offentlig høring overfor
B og A .

2.2.3 Som følge af ovenstående – hver for sig og særligt samlet – fastholdes det, at afgørelsen er truffet på et mangelfuldt eller fejlagtigt grundlag, at der er begået væsentlige sagsbehandlingsfejl, og at det er sandsynligt, at sagen må antages at ville få et andet (for sagsøgerne gunstigt) resultat ved en genoptagelse.

2.2.4 Planklagenævnet i sin afgørelse af 20. december 2022 (bilag A) – alene – afvist genoptagelse med følgende begrundelse, jf. side 7 i afgørelsen:

"Planklagenævnets vurdering

Planklagenævnet afslår at genoptage klagesagen som følge af det af klagerne anførte om modstrid mellem kommuneplantillæg nr. 107 til kommuneplan 2001 og regionplanlægningen og om manglende udarbejdelse af en arealbehovsopgørelse, idet der er tale om nye klagepunkter, som ikke har været gjort gældende under den op-

rindelige klagesag vedrørende ekspropriationen" [mine fremhævninger og understregninger].

- 2.2.5 Dette postulat og synspunkt er under nærværende retssag blevet fastholdt og uddybet af Planklagenævnet med en påstået betragtning om, at "der ikke tidligere har været klaget over kommuneplantillæggets gyldighed", jf. bl.a. Processkrift A, side 2, 2. afsnit.
- 2.2.6 Dermed bør Retten tage stilling til rigtigheden samt relevansen af dette postulat og synspunkt.
- 2.2.7 **Såfremt** Retten måtte komme frem til, at der tidligere er "klaget" over kommuneplantillæggets gyldighed, bør Retten vurdere, om Planklagenævnet i så fald har foretaget en tilstrækkelig undersøgelse af kommuneplantillæggets gyldighed eller ej. Ved en manglende tilstrækkelig undersøgelse heraf fastholdes det, at Planklagenævnet skal tilpligtes at foretage en genoptagelse af Planklagenævnets afgørelse af 20. december 2022 (bilag A) med henblik herpå.
- 2.2.8 **Såfremt** Retten mod forventning måtte komme frem til, at der ikke tidligere – fornødent(?) – er "klaget" over kommuneplantillæggets gyldighed, bør Retten vurdere, om Planklagenævnet – særlig grundet Legalitets- Official- og/eller Undersøgelsesprincippet – har haft en selvstændig forpligtelse til selv i en ekspropriationssag, som den konkrete, at undersøge kommuneplantillæggets gyldighed, dvs. uanset om Sagsøgerne oprindeligt eksplicit måtte have påberåbt sig ugyldighed eller ej. I bekræftende fald bør Retten vurdere, om en vurdering af kommuneplantillæggets gyldighed (eller rettere ugyldighed) sandsynligt må antages at ville få et andet (for Sagsøgerne gunstigt) resultat ved en genoptagelse.

2.3 Regler for og bemærkninger om genoptagelse.

- 2.3.1 Planklagenævnet har pligt til at vurdere, om en sag skal genoptages, hvis en part anmoder om det.
- 2.3.2 Planklagenævnet har desuden pligt til at genoptage sagen og vurdere den på ny, hvis blot én af følgende betingelser er opfyldt:
1. Hvis der er nye faktiske oplysninger af så væsentlig betydning, at der er en vis sandsynlighed for, at sagen ville have fået et andet resultat, hvis oplysningerne havde foreligget ved Planklagenævnets tidligere stillingtagen til sagen,
  2. Hvis der er væsentlige nye retlige forhold,
  3. Hvis Planklagenævnet ved den tidligere behandling af sagen har begået væsentlige sagsbehandlingsfejl.

- 2.3.3 Derudover gælder der et overordnet relevanskriterium, dvs. at det skal være sandsynligt, at sagen må antages at få et andet (for Sagsøgerne gunstigt) udfald ved genoptagelsen.
- 2.3.4 Der skal således foretages en form for årsagssammenhængsvurdering, hvor det vurderes, om der er en sammenhæng mellem fejlen eller den relevante nova (de nye oplysninger), og afgørelsens resultat.
- 2.3.5 Når blot disse ovenstående betingelser er opfyldte, har Sagsøgerne et legitimt retskrav på en genoptagelse.
- 2.3.6 På baggrund af ovenstående fastholdes det, at Planklagenævnets begrundelse for afvisning af en genoptagelse af sagen er i strid med gældende ret, rets- og forvaltningsmæssige principper og regler, herunder at Planklagenævnet ikke med rette blot kan henvise til sit påståede, fejlagtige synspunkt om, at der ikke tidligere har været klaget over kommuneplantillæggets gyldighed.
- 2.3.7 Sagsøgernes synspunkt om kommuneplantillæggets gyldighed er ikke et nyt synspunkt, hvorfor det fastholdes, at Planklagenævnet allerede derfor har en forpligtelse til at genoptage sagen og vurdere dette gyldighedsforhold til bunds/efterfølge Legalitetsprincippet.
- 2.3.7.1 I den sammenhæng skal det understreges, at kommuneplantillægget er selve grundlaget for den i sagen omhandlede ekspropriation, og at kommuneplantillægget dermed i sagens natur har været et omtvistet og helt centralt emne igennem det mangeårige sagsforløb.
- 2.3.7.2 Til trods for det af Planklagenævnet fejlagtigt anførte i nærværende sag fastholdes det, at gyldigheden af kommuneplantillægget, herunder det ekspropriationsretlige nødvendighedskrav, stedse har været et egentligt klagepunkt i sagsbehandlingen hos Planklagenævnet – og ligeledes et klagepunkt som Planklagenævnet konkret har forholdt sig til, men som Planklagenævnet hidtil har afvist som følge af, at sagsøgerne ikke tidligere ses at være kommet med ”nye faktiske eller retlige oplysninger”, som ville kunne føre til en anden vurdering (end Planklagenævnet hidtidige om gyldigheds- og nødvendighedskravet).
- 2.3.7.3 Der henvises herom bl.a. til:
- Sagsøgernes klage af 22. juli 2008 (**bilag 35**) over ekspropriationsbeslutningen af 25. juni 2008, side 1:
”... ligesom kommunen heller ikke har godtgjort, at det er af væsentlig betydning (nødvendigt) på ekspropriationstidspunktet at råde over mine klienters ejendomme for at sikre byudviklingen.”

Og side 4:

"Efter lov om planlægning § 47, stk. 1, 1. led, er det en betingelse for at kunne foretage ekspropriation på baggrund af en kommuneplan, at ekspropriationen skal være af "væsentlig betydning" (nødvendig) for at sikre gennemførelsen af en byudvikling i overensstemmelse med kommuneplanen.

Denne betingelse er ikke opfyldt i denne sag.

Det fremgår ikke af loven eller forarbejderne, hvilke krav der herved stilles, men det er efter praksis et krav, at kommunen kan påvise et behov for at kunne råde over de omhandlede arealer i den indeværende planperiode".

- Planklagenævnets afgørelse af 4. februar 2009 (bilag 2), side 3:

"Herudover har klageren anført, at ekspropriationen ikke er af væsentlig betydning (nødvendig) for at sikre gennemførelse af byudviklingen i overensstemmelse med kommuneplanen. Det er efter praksis et krav, at kommunen kan påvise et behov for at kunne råde over de omhandlede arealer i den indeværende planperiode".

Og side 11:

"Det er derfor klagerens opfattelse, at kommunen hverken i kommuneplanen, ved ekspropriationsbeslutningen eller i udtalelsen i anledningen af klagen har redegjort for nødvendigheden af at kunne råde over 20,5 ha. af klageres ejendom til byudvikling inden for planperioden".

- Planklagenævnets afgørelse af 7. september 2020 (bilag 13), side 11, hvor Aarhus Kommune gjorde gældende (netop som følge af at kommuneplantillæggets gyldighed var et tema), *"at det planlægningsmæssige grundlag for ekspropriationen, nemlig kommuneplantillæg 107 til kommuneplan 2001, var gyldigt på tidspunktet for ekspropriationen i 2008, og at ekspropriationen i sin helhed var lovlig".*
- Planklagenævnets afgørelse af 17. maj 2021, jf. bilag 5 (E3-473):

"2.6. Gyldigheden af kommuneplantillæg 107

2.6.1. Genoptagelsesansøgningen

Klagerne mener, at kommuneplantillæg nr. 107 var ugyldigt. I en tidligere genoptagelsesansøgning har klagerne tilsvarende

gjort gældende, at kommuneplantillægget var ugyldigt på grund af skødet fra 1979".

....

2.6.3. Planklagenævnets vurdering

Planklagenævnet opfatter Naturklagenævnets afgørelse på den måde, at nævnet tog stilling til, at kommuneplantillæg nr. 107 var gyldigt.

...

Klagerne er ikke kommet med nye oplysninger, som ville kunne føre til en anden vurdering".

- 2.3.7.4 Dermed kan det lægges til grund, at spørgsmålene om nødvendighed samt om gyldigheden og lovligheden af kommuneplantillægget **ikke er et "nyt synspunkt"**.
- 2.3.7.5 Derfor må det af Planklagenævnet i direkte modstrid dermed nu postulerede afvises, idet Planklagenævnets postulat er i direkte strid med de faktiske og retlige omstændigheder.
- 2.3.7.6 I forbindelse med en vurdering af kommuneplantillæggets gyldighed fastholdes det, **at** Retten herunder bør forholde sig til forholdet mellem kommuneplantillæg nr. 107 "Udvidelse af Aarhus Universitetshospital Skejby", jf. bilag 5 (E4-899), og Regionplan 2005 (bilag 21), idet der for så vidt angår dette forhold om hjemmel i selve Regionplanen er tale om et nyt væsentligt retligt forhold, som ikke tidligere har været prøvet.
- 2.3.7.7 Det betyder ikke, at der er tale om et nyt synspunkt – men derimod blot at der er tale om et nyt væsentligt retligt forhold inden for rammerne af det allerede fremsatte synspunkt om kommuneplantillæggets gyldighed og dermed hele grundlaget for ekspropriationen.
- 2.3.7.8 Såfremt Kommuneplantillægget ikke er i overensstemmelse med selve regionplanlægningen på ekspropriationstidspunktet, har kommuneplantillægget og dermed ekspropriationen været ulovlig, hvilket ses ubestridt.
- 2.3.7.9 Under alle omstændigheder fastholdes det, **at** selvom en kommuneplan eller et kommuneplantillæg i givet fald ikke har været påklaget, er det i praksis antaget, at der i en klage over en ekspropriationsbeslutning også kan tages stilling til indsigelser vedrørende planens lovlighed som sådan, selvom fristen for en klage over planen er udløbet, jf. Betænkning nr. 1569/2018 "Ekspropriation efter Planloven", side 7.
- 2.3.7.10 Dermed fastholdes det, **at** det ikke har nogen betydning, at en klage over gyldigheden af kommuneplantillægget efter den

dagældende § 60, stk. 1 i Planloven skulle være indgivet skriftligt inden 4 uger efter, at afgørelsen var meddelt, og at klagefristen således formelt er udløbet.

- 2.3.7.11 Endvidere fastholdes det, **at** Planklagenævnet i øvrigt har pligt til at genoptage en sag, hvis en part kommer med nye klagepunkter, som ikke har været fremført under den oprindelige klagesag, når disse nye klagepunkter er baseret på nye forhold af væsentlig betydning for sagen.
- 2.3.7.12 Det fastholdes, **at** Planklagenævnets argumentation i nærværende sag er et forsøg på omgåelse af genoptagelsesreglerne for derved at forhindre Sagsøgerne i deres legitime retskrav på genoptagelse, hvilken genoptagelse med den nu fremkomne regionsplanlægning givet – subsidiært sandsynligvis – vil føre til ekspropriationens ugyldighed.
- 2.3.8 Selv hvis Retten finder, at der ikke måtte konkret måtte have været "klaget" fornødent over Kommuneplantillæggets gyldighed, fastholdes det, **at** Planklagenævnet af egen drift har haft en pligt til særskilt at påse dette, jf. Legalitets-, Official- og Undersøgelsesprincippet, samt **at** det er en væsentlig sagsbehandlingsfejl, at dette ikke er sket.

2.4 Regler om Planklagenævnets sagsbehandling.

- 2.4.1 Planklagenævnet ses at være af den opfattelse, at Planklagenævnet kan påberåbe sig indholdet af § 4 a i lov om Planklagenævnet, hvoraf fremgår:

*§ 4 a. Nævnet kan **begrænse** sin prøvelse af en afgørelse til **de forhold, der er klaget over** [mine understregninger og fremhævninger].*

Stk. 2. Hvis en klage indeholder flere klagepunkter, kan nævnet begrænse sin prøvelse til de væsentlige forhold".

- 2.4.2 Bestemmelsen i § 4 a svarer til den tidligere § 12 a, stk. 1 i lov om Natur- og Miljøklagenævnet (lov nr. 580 af 18. juni 2012). Bestemmelsen trådte dog først i kraft den 1. juli 2023, og gælder ikke for afgørelser i Planklagenævnet forud herfor, dvs. at bestemmelsen ikke gælder for hverken den oprindelige nævnssag den 4. februar 2009 (bilag 2) i Natur- og Miljøklagenævnet eller den seneste nævnssag af 20. december 2022 (bilag A) i Planklagenævnet.
- 2.4.3 Det er alene Natur- og Miljøklagenævnet, som har haft en lov hjemlet ret til i et vist omfang at foretage begrænsning i sin prøvelsesadgang, jf. § 12 a, stk. 1 i den tidligere lov nr. 580 af 18. juni 2012 om ændring af lov om Natur- og Miljøklagenævnet, mens dette ikke har været tilfældet for Planklagenævnet.
- 2.4.4 Under alle omstændigheder fastholdes det, **at** lov om Planklagenævnet ikke kan tilsidesætte de sædvanlige forvaltningsret-

lige regler om genoptagelse af en sag, jf. pkt. 2.3, som må anses for udtømmende i behandlingen af denne sag.

2.4.5 Derudover fastholdes det, **at** Planklagenævnet efter omstændighederne har pligt til at inddrage andre forhold end det, der er klaget over, f.eks. spørgsmål om overholdelse af Legalitetsprincippet, jf. Official- og Undersøgelsesprincippet, og **at** bestemmelsen nu påberåbt af Planklagenævnet ikke ændrer i den almindelige pligt for det offentlige klagenevntil at oplyse en Grundlovssikret klagesag som i nærværende sag.

2.5 Uoverensstemmelse mellem kommuneplantillæg nr. 107 "Udvidelse af Aarhus Universitetshospital Skejby" og Regionplan 2005.

2.5.1 Afgørende er, at Kommuneplantillæg nr. 107 "Udvidelse af Aarhus Universitetshospital Skejby", jf. bilag 5 (E4-899), konkret nu har vist sig ikke at være i overensstemmelse med de regler om regionplanlægning og kommuneplanlægning i Planloven, som var gældende, da kommuneplantillægget blev vedtaget i 2007.

2.5.2 Grundlaget for Rettens vurdering deraf er Kommuneplan 2001 (bilag 20), kommuneplantillæg nr. 107 "Udvidelse af Aarhus Universitetshospital Skejby", jf. bilag 5 (E4-899), samt selve den ovenstående Regionplan 2005 (bilag 21).

2.5.3 Kommuneplan 2001 udgør sammen med Regionplan 2005 hjemmelsgrundlaget for udarbejdelsen af kommuneplantillæg nr. 107, hvorfor disse dokumenter er af væsentlig og central betydning for sagen.

2.5.4 Det fastholdes, **at** der ikke er overensstemmelse mellem kommuneplantillæg nr. 107 til kommuneplan 2001 (E4-899) og Regionplan 2005 (bilag 21). **Det fremgår af retningslinjerne i regionplanlægningen, at de eksproprierede arealer er udlagt til skov-/landbrug (!). Kommunen har dermed har handlet i strid med regionplanlægningen ved i Kommuneplantillægget at udlægge arealerne til et andet formål.** Kommuneplantillægget, som er grundlaget for ekspropriationen, er dermed ugyldigt og skal ophæves. Af samme årsag er ekspropriationen ulovlig.

2.5.5 Det fremhæves, at der på baggrund af Kommuneplantillægget nu ses processuel enighed mellem parterne om, at man ved Kommuneplantillægget foretog en udvidelse af det område, der i forhold til den på ekspropriationstidspunktet gældende Kommuneplan 2001 (bilag 20) og Regionplan 2001 (bilag 21) kunne anvendes til byggeri og hospitalsrelateret byggeri, og at det eksproprierede areal konkret overgik fra at være forbindelsesområde i den "grønne struktur" til at blive udlagt til byggeri i forbindelse med udvidelsen af Skejby Sygehus.

2.5.6 Der henvises til ny fremkommet Notat af 6. september 2007 (**bilag 36**) fra Teknik og Miljø til Teknisk Udvalg, hvoraf fremgår dels at ca. 52 ha. af sygehusudvidelsen er beliggende i den grønne hovedstruktur, jf. side 2, nederst, dels at der kræves ekspropriation af et samlet areal på ca. 297.000 m², som ejes af to forskellige grundejere, jf. side 3, midten, og dels at "De pågældende arealer anvendes som almindelig landbrugsjord, og har ikke hidtil i planlægningen været udlagt til byudviklingsformål, hverken i form af bolig eller erhverv", jf. ligeledes side 3, midten. Endvidere henvises til kortbilaget, jf. side 7, til illustration af kommuneplanens grønne hovedstruktur og den planlagte udvidelse af Skejby Sygehus.

2.5.7 For så vidt angår Kommuneplan 2001 (bilag 20) henvises til rammeområde "26. Skejby-Lisbjerg" og "26.08 Kirstinesminde", hvor det på rammekortet fremgår, hvilket område der på daværende tidspunkt var omfattet af formål til sygehusbyggeri m.v., jf. det med hvidt angivne område med betegnelsen "06 OF". Området vest og sydvest for rammeområdet udgør de eksproprierede arealer og var på daværende tidspunkt ikke omfattet af det pågældende område med betegnelsen "06 OF" i kommuneplan 2001.

2.5.8 For så vidt angår Kommuneplantillægget, jf. bilag 5 (E4-899) fremgår det:

"Kommuneplantillægget udvider det område, der kan anvendes til byggeri og hospitalsrelateret byggeri. Hospitalets udvidelse forudsættes at skulle ske mod sydvest, således at det eksisterende byggeri sammen med det fremtidige vil udgøre en sammenhængende hestesko.

En del af det område hospitalet gerne vil udvide på, er i dag udpeget som en del af den grønne hovedstruktur i kommuneplanen. Med udvidelsen overgår arealerne til byområde og dele af den grønne struktur mellem Vestereng, Brendstrup Skov, Koldkær Bæk og Skejby kan således ikke længere fungere som forbindelsesområde i den grønne struktur".

2.5.9 For så vidt angår Regionplan 2005 (bilag 21), jf. pkt. 2.2., samt kortbilag 6 (**bilag 37**), fremgår det, at det eksproprierede areal i regionplanlægningen på dette tidspunkt, var beliggende i et skovrejsningsområde.

2.5.10 Derudover fremgår det af mail af 27. maj 2024 (**bilag 38**) fra Århus Kommune v/ C , at:

"Teknik og Miljø kan bekræfte, at ^{map. 20.1} Brendstrup by, Tilst indgik i skovrejsningsområderne i Regionplan 2005".

Og

"Arealet er heller ikke "udlagt" til andre formål, fx byvækst i regionplanen".

- 2.5.11 Det fastholdes, at der ikke lovligt kunne foretages ekspropriation på baggrund af Kommuneplantillægget, når dette tillæg ikke var i overensstemmelse med Regionplan 2005 (bilag 21), herunder særligt som følge af ekspropriationen til byvækst på trods af, at arealet lå i et skovrejsningsområde og ikke var udlagt til byvækst i regionplanlægningen.
- 2.5.12 Som anført af Planklagenævnet i svarskriftet, side 4, midten, blev Regionplan 2005 ophøjet til landsplandirektiv pr. 1. januar 2007. Dette skete i forbindelse med, at der pr. 1. januar 2007 trådte en ny kommunalreform i kraft.
- 2.5.13 Konsekvensen heraf er, at regionplanretningslinjerne blev retligt bindende.
- 2.5.14 I forbindelse med overgangsreglerne kunne Miljøministeren – efter § 3, stk. 7 i Ændringsloven til Planloven (lov nr. 571 af 2005) – med virkning for en eller flere kommuner helt eller delvis ophæve, ændre eller tilvejebringe tillæg til regionplanretningslinjerne i Regionplan 2005 (bilag 21).
- 2.5.15 Hvis en kommune i 2007 (som i nærværende sag) måtte ønske at udarbejde et kommuneplantillæg, der udvidede retningslinjerne i regionplanlægningen, ville et sådant ønske alene kunne fremmes ved dispensation og med Miljøministeriets accept og beslutning.
- 2.5.16 Der foreligger ikke en sådan dispensation.
- 2.5.17 For god ordens skyld fremhæves, at en dispensation i givet fald ville forudsætte, at en ændring/udvidelse af regionplanretningslinjerne var af mindre og underordnet betydning. Dette er ikke tilfældet i nærværende sag, hvor ændringen uomtvisteligt har været af væsentlig betydning.
- 2.5.18 Der henvises herom til skrivelse af 23. maj 2006 (bilag 28) fra rådmand Peter Thyssen til amtsborgmester Johannes Flensted-Jensen, hvoraf fremgår:
- ”Jeg ser frem til en drøftelse, der kan bidrage til en smidig og samtidig seriøs behandling af det meget væsentlige og omfattende projekt udbygningen af sygehuset er – et projekt der markant vil påvirke Skejbyområdet, Århus by og regionen både under de manges års byggeaktivitet, og når udbygningen er gennemført”.*
- 2.5.19 Kommuneplantillægget kunne derfor alene rettelig have været tilvejebragt indenfor rammerne af Regionplan 2005 (bilag 21), hvilket ikke er sket.
- 2.5.20 Endvidere ville en dispensation kræve en offentlig 8-ugers høringsperiode, hvilket ubestrideligt heller ikke er sket.

- 2.5.21 Det fastholdes, **at** når en Regionplan er godkendt af Miljøministeren, må Kommunerne og Amtskommunerne ikke handle i strid med Regionplanen. Tværtimod skal de offentlige myndigheder virke for Regionplanens gennemførelse. Der henvises fortsat til bestemmelsen i den daværende Regionplanlovs § 15, stk. 1, hvoraf fremgår:

"Amtsrådenes og kommunalbestyrelsernes planlægningsvirksomhed og udførelse af anlægsdispositioner må ikke stride mod regionplanlægningen".

- 2.5.22 På den baggrund fastholdes det, **at** en lovlig ekspropriation ville have forudsat et Regionplantillæg, hvorfor ekspropriationen er ulovlig som følge af det manglende regionsplantillæg. Med andre ord er ekspropriationen på baggrund af Kommuneplantillægget i strid med Regionplan 2005 (bilag 21) som følge af, at de eksproprierede arealer ikke i regionplanlægningen har været udlagt til byudvikling.

- 2.5.23 Dermed fastholdes det, **at** Planklagenævnet skal forpligtes til at genoptage sagen og vurdere, om denne uoverensstemmelse mellem Kommuneplantillægget og Regionplan 2005 (bilag 21) må antages at have væsentlig betydning, og om det i den henseende er sandsynligt, at sagen må antages at få et andet (for sagsøgerne gunstigt) udfald ved genoptagelsen.

2.6 Ekspropriationens manglende nødvendighed – Arealbehovsopgørelse.

- 2.6.1 I den oprindelige klagesag af 4. februar 2009 (bilag 2) lagde Naturklagenævnet uberettiget uden nærmere undersøgelse til grund, at der var den for ekspropriationen, forudsatte nødvendighed:

"På baggrund af en samlet konkret vurdering, finder Naturklagenævnet, at det må lægges til grund, at det på ekspropriationstidspunktet var nødvendigt at ekspropriere 20,5 ha. af ejendommen Adresse 1 ... for at sikre gennemførelse af byudviklingen i overensstemmelse med Kommuneplantillæg nr. 107.

Naturklagenævnet stadfæster derfor Århus Kommunes beslutning om ekspropriation af 20,5 ha. af ejendommen Adresse 1 ...".

- 2.6.2 Ved Planklagenævnets afgørelse af 20. december 2022 (bilag A) – og samtlige afgørelser forud herfor – blev ovenstående forudsætning for ekspropriationens gyldighed uden videre og uden nærmere prøvelse uberettiget lagt til grund af Planklagenævnet. **Dette er sket på trods af, at der på intet tidspunkt er udarbejdet en retmæssig arealbehovsopgørelse fra Århus Kommunes side – tværtimod.**

- 2.6.3 Det fastholdes, **at** der ikke i form af en arealbehovsopgørelse er dokumentation for, at der har været et konkret behov for by-

vækst inden for en 12-årig planperiode (2001- 2012) i henhold til den gældende Kommuneplan 2001 (bilag 20) på ekspropriationstidspunktet, som skulle gøre det nødvendigt at holde arealforbruget i forbindelse med udvidelsen af Skejby Sygehus udenfor Regionplanens ramme til byformål, og **at** der som følge heraf foreligger en **væsentlig retlig mangel**.

- 2.6.4 En sådan arealbehovsopgørelse skulle have været udarbejdet og fremgået af henholdsvis Kommuneplantillæg nr. 107 og et særskilt regionplantillæg.
- 2.6.5 Det fastholdes, **at** behovet kunne tilgodeses inden for den eksisterende rummelighed i den gældende Kommuneplan 2001, og at planlægningen for udvidelsen af Skejby Sygehus ikke ville indebære et behov for en reel overskridelse af regionplanens eksisterende, samlede ramme på (hele) 1.750 ha.
- 2.6.6 Dermed har der i forbindelse med udvidelsen af Skejby Sygehus ikke været et legitimt behov for at udvide rammeplanlægningen, jf. vedtagelsen af Kommuneplantillæg nr. 107, idet der ikke er foretaget en redegørelse for, at regionplanens ramme på 1.750 ha. måtte forventes fuldt disponeret til andre formål.
- 2.6.7 Planklagenævnet har under sagen postuleret, jf. bl.a. svarskriftet, side 4, at der ikke var krav om en behovsopgørelse i 2007, førend dette blev indsat som en lovregel i Planloven fra 2017, og at Sagsøgernes synspunkt om Planklagenævnets manglende stillingtagen til den manglende udarbejdelse af en behovsopgørelse, derfor ikke kan medføre en tilsidesættelse af Planklagenævnets afslag på genoptagelse.
- 2.6.8 Planklagenævnets postulat om manglende krav til/behov for en behovsopgørelse på ekspropriationssynspunktet **bestrides**.
- 2.6.9 Allerede forud for Ændringsloven til Planloven (lov nr. 668 af 8. juni 2017), var der krav om, at der skulle dokumenteres et konkret behov for byvækst inden for en 12-årig periode, og at behovet ikke kunne tilgodeses inden for den eksisterende rest-rummelighed i den gældende kommuneplan, jf. § 11 e, stk. 1, nr. 2 i den gældende Planlov på ekspropriationstidspunktet i 2008.
- 2.6.10 Med ændringsloven blev der fastsat særlige kriterier for opgørelse af behovet i medfør af bekendtgørelse nr. 940 af 26. juni 2017.
- 2.6.11 Dette er imidlertid ikke ensbetydende med, at der ikke fandtes regler om en behovsopgørelse i den gældende version af Planloven på ekspropriationstidspunktet.
- 2.6.12 Planlovens § 11, stk. 7 blev indsat med lovbemærkninger i forhold til gældende ret om, at *"Kommunerne har som udgangspunkt metodefrihed ved vurderingen af behovet for byvækstarealer,*

hvilket betyder, at kommuneplanernes retningslinjer ofte bygger på skøn og ikke på objektive kriterier". Endvidere fremgår det af lov-bemærkningerne, at "der indføres klare rammer for kommunernes opgørelse af behovet for udlægning af nye arealer til byzone og faste regler for udlægningen af sådanne arealer".

- 2.6.13 Lovbemærkningerne siger dermed ikke andet end, at der med lovændringen blev opsat objektive kriterier og klare rammer for den behovsopgørelse som også forud for lovændringen skulle foretages, men hvor der tidligere var metodefrihed.
- 2.6.14 Dermed fastholdes det, **at** der også forud for ændringen af Planloven i 2017 var krav om og behov for en arealbehovsopgørelse.
- 2.6.15 Under alle omstændigheder har der konkret fra de offentlige myndigheder i forbindelse med sagsbehandlingen forud for ekspropriationen i 2008 været et forudsat behov for udarbejdelse af en arealbehovsopgørelse, jf. den skriftlige korrespondance mellem de offentlige myndigheder.
- 2.6.16 Sagsøgenes argumentation i forbindelse med nærværende søgsmål er konkret blevet aktualiseret af, at sagsøgerne først på nuværende sene tidspunkt i hændelsesforløbet er blevet bekendt med, at Århus Kommune v/ D til Århus Amt, jf. skrivelse af 3. juli 2006 (bilag 27), tilsyneladende bevidst har forsøgt at omgå planreguleringen og kravet om en behovsopgørelse på ekspropriationstidspunktet i 2008.
- 2.6.17 Af skrivelsen af 3. juli 2006 (bilag 27) fremgår bl.a.:

*"Den forestående planlægning ønskes muliggjort **uanset** en evt. **rammeoverskridelse** af den arealramme til byformål for Århus Kommune, der er udlagt i **regionplanen**" [mine understregninger og fremhævninger].*

- 2.6.18 Århus Kommune ønskede dermed en inddragelse af de eksproprierede arealer i den nye planlægning uanset en evt. rammeoverskridelse af regionplanens arealramme – og det er ikke lovligt, medmindre der foreligger dispensation.
- 2.6.19 Ved svarskrivelse af 13. juli 2006 (bilag 25) skrev Århus Amt følgende:

"Århus Kommune har den 3. juli 2006 bedt Århus Amt om en vurdering af muligheden for, at arealforbruget i forbindelse med udvidelsen af Skejby Sygehus holdes udenfor regionplanens ramme til byformål. Århus Kommune henviser til, at noget tilsvarende er sket i forbindelse med en anden pladskrævende funktion, Transportcentret ved Årslev.

*Af retningslinje 1.2 stk. 2 i Regionplan 2005 fremgår det, at der i **særlige tilfælde** kan ske **mindre overskridelser** af regionplanens ha-ramme på baggrund af en kommunal planlægning og en regionplanmæssig vurdering. I redegørelsen til retningslinjen er det anført,*

at en justering vii kunne ske løbende, bl.a. hvis byggemulighederne i en kommune er opbrugt på grund af at særligt pladskrævende virksomheder har beslaglagt store arealer.

En sådan overskridelse forudsætter ifølge redegørelsen, at der kan dokumenteres et behov for yderligere arealudlæg.

Århus Amt finder, at forudsætningerne for en overskridelse af ha-rammen er opfyldt i det aktuelle tilfælde og er indstillet på, at arealforbruget til udvidelse af Skejby Sygehus holdes uden for regionplanens ha-ramme på 1750 ha. **Dette forudsætter dog, jf. ovenstående, at kommunen dokumenterer et behov for yderligere arealudlæg, altså at det dokumenteres at regionplanens ramme på 1750 ha forventes fuldt disponeret til andre formål**" [mine understregninger og fremhævninger].

- 2.6.20 Det bemærkes i øvrigt, at Natur- og Miljøklagenævnet (nu Planklagenævnet) i sin kendelse af 4. februar 2009 (bilag 2), side 17 anførte:

"Det følger af planlovens § 47, stk. 1, 1. led, at ekspropriationen skal være af væsentlig betydning – dvs. nødvendig – for at sikre gennemførelse af byudvikling i overensstemmelse med kommuneplanen.

Det fremgår ikke af loven eller bemærkningerne til 1980-loven, hvilke krav der herved stilles. Det antages i praksis, at der må kunne bevises et behov for at kunne råde over de omhandlede arealer – eller størstedelen heraf – i den indeværende planperiode".

- 2.6.21 Som det heraf fremgår, var Planklagenævnet selv fuldt ud opmærksom på, at der skal foretages en arealbehovsopgørelse til vurdering af ekspropriationsgrundlagets, dvs. kommuneplantillæggets, gyldighed.
- 2.6.22 Forudsætningen for en overskridelse af ha-rammen i Regionplan 2005 var, at Århus Kommune ved en behovsopgørelse kunne dokumentere et reelt behov for en overskridelse af henholdsvis kommuneplanens rammer og regionplanens rammer, hvilket dog konkret ikke er sket, og uberettiget heller ikke på noget tidspunkt blevet undersøgt af Planklagenævnet.
- 2.6.23 Såfremt Århus Kommune havde foretaget en arealbehovsopgørelse, hvor det kunne dokumenteres, at de 1.750 ha. var/ville blive anvendt inden for den 12-årige planperiodeville, kunne Århus Kommune på lovlig vis have foretaget udlæg af yderligere arealer. Men dette er ikke sket.
- 2.6.24 Problemet i sagen er dermed, at Århus Kommune ikke foretog den fornødne arealbehovsopgørelse, og at dette forhold i sig selv er årsag til, at kommuneplantillægget med dets arealudlæg udover regionplanrammens areal på 1.750 ha. er ulovligt.

2.6.25 Det fremhæves, at Århus Kommune selv har anerkendt, at der ikke reelt har været et behov for at foretage arealudlæg udover regionplanrammens 1.750 ha.

2.6.26 Der henvises herved til indstilling af 22. april 2004 (bilag 29) fra Århus Kommune, Borgmesterens afdeling. Heraf fremgår det bl.a., jf. side 5:

"Byvækst

Efter Amtets opfattelse er rummeligheden i byvækstområderne (25-30 år), der blev fastlagt i Regionplan 2001 fortsat rigelig. Der lægges derfor ikke op til en revision. Dog skal det være muligt at foretage mindre afrundinger, såfremt der er tale om områder i tilknytning til de udlagte byvækstområder.

Århus Kommune er enig i, at der ikke i større omfang er brug for at øge byvækstområderne [min understregning og fremhævning].

2.6.27 Derudover henvises til Århus Kommunes opgørelse af 25. november 2022 (bilag 30) over kommunens totale arealforbrug til bolig og erhverv i ha. pr. år fra 2005-2017 (hvilket er 5 år mere end udløbet af planperioden i 2012). Heraf fremgår det, at der i alt for den samlede periode frem til 2017 kun er anvendt ca. 400 ha., hvorfor det på den baggrund kan konstateres, at det udlagte areal i regionplanlægningen på 1.750 ha. var/er tilstrækkeligt selv frem til den næste planperiode i 2026-2031.

2.6.28 På trods deraf er det et faktum, at der var udlagt 1.750 ha. i planperioden 2001-2012 med fradrag af de faktisk anvendte ca. 400 ha, jf. ovenfor. Det betyder, at der reelt var udlagt 1.350 ha. for meget i planperioden. Men alligevel skete der et yderligere arealudlæg i forbindelse med vedtagelsen af tillæg af kommuneplantillæg nr. 107 "Udvidelse af Aarhus Universitetshospital Skejby", jf. bilag 5 (E4-899).

2.6.29 Af samme årsag ønskede Aarhus Kommune formodentlig ikke at udarbejde den af Århus Amt krævede arealbehovsopgørelse, idet en sådan entydigt offentligt ville have dokumenteret, at der ikke var det fornødne behov.

2.6.30 Såfremt forholdet skulle have været lovligt, burde Århus Kommune enten have anvendt de i alt ca. 90 ha. til Skejby Sygehus fra andre områder af det samlede rammeareal på 1.750 ha, eller have foretaget en udvidelse, som sket, på baggrund af et dokumenteret behov for en rammeoverskridelse af den eksisterende arealramme til byformål.

2.6.31 Det fastholdes, at der konkret er sket en grov tilsidesættelse af Planloven.

- 2.6.32 Endvidere fastholdes det, **at** der foreligger et ulovligt forhold/retlig mangel af en sådan karakter, som bør medføre en genoptagelse af ekspropriationssagen, som begæret af Sagsøgerne.
- 2.6.33 Til sammenligning henvises til afgørelse af 15. oktober 2008 (bilag 34) ("Samsø Kommune") i NKN-261-00077 fra Samsø Kommune. I den pågældende kendelse blev der – ligesom i nærværende sag – argumenteret for, at kommuneplantillægget var i strid med Regionplan 2005 (bilag 21), og at et kommuneplantillæg som hovedregel kun kan tilvejebringes inden for rammerne af regionplanlægningen. Samsø Kommune anerkendte, at kommuneplantillægget var i strid med Regionplan 2005, og at Regionplan 2005 var blevet ophøjet til et landsplansdirektiv. Derfor havde Samsø Kommune anmodet Staten v/Miljøcenter Århus om en ændring af landsplansdirektivet/Regionplan 2005 med henblik på en ophævelse af de bindende retningslinjer. Det skal fremhæves, at Planklagenævnet udtalte, at der ikke var tale om en mindre ændring i det eksisterende plangrundlag for området.
- 2.6.34 Endvidere henvises til NKN-32-00014 af 15. september 2008 (bilag 31) ("Favrskov Kommune"), hvori det fastslås:
- **at** forudsætningen for en lovlig ekspropriation er, at der skal være tale om udvikling, der er planlagt at skulle gennemføres inden for kommuneplanens 12-årige planperiode.
  - **at** en ekspropriation ikke må omfatte et større areal, end den planlagte udvikling forudsætter, og at ekspropriationen i øvrigt ikke kan gennemføres, hvis det, der tilsigtes med ekspropriationen, kan gennemføres på en for grundejeren mindre indgribende måde.
  - **at** et for meget udlagt areal konkret blev taget ud af plangrundlaget, fordi det pågældende areal ikke kunne anvendes inden for kommuneplanens 12-årige planperiode,
  - **at** "Uanset hensigten med at give kommunerne mulighed for ved ekspropriation at erhverve jord til byudvikling på et tidligt tidspunkt i planlægningsprocessen er det fortsat en forudsætning, at den påtænkte byudvikling er i overensstemmelse med kommuneplanen.

Denne forudsætning er ikke opfyldt, og Naturklagenævnet finder derfor ikke, at der foreligger det fornødne grundlag for ekspropriationsbeslutningen. En eventuel ekspropriation af området må således vente, indtil der foreligger en ny kommuneplan, som giver mulighed for den ønskede udbygning i området".

- 2.6.35 Den i NKN-32-00014 (bilag 31) ("Favrskov Kommune") omhandlede ekspropriation blev dermed konkret erklæret for ugyldig, idet arealerne ikke kunne anvendes inden for den 12-årige planperiode 2003-2015.
- 2.6.36 Til sammenligning er der tillige en ugyldighed/ulovlighed i nærværende sag, hvor der ligeledes ikke konkret kunne ske anvendelse af de 1.750 ha. inden for den 12-årige periode fra 2001-2012.
- 2.7 Manglende tilladelse til at afvige fra Regionplan 2005 (landsplandirektiv).**
- 2.7.1 I forbindelse med strukturreformen i 2007 blev Regionplan 2005 (bilag 21) med virkning pr. 1. januar 2007 ophøjet til et Landsplandirektiv.
- 2.7.2 Landsplansdirektivet/Regionplan 2005 har været gældende frem til den 17. december 2009, hvor den nye Kommuneplan 2009 blev vedtaget.
- 2.7.3 I perioden mellem 1. januar 2007-17. december 2009 har arealernes status været bindende fastlagt og dermed "låst".
- 2.7.4 Konkret har Sagsøgernes areal i regionplanlægningen været udlagt til skovrejsning, jf. Regionplan 2005 (bilag 21), pkt. 2.2., samt kortbilag 6 (bilag 37), hvorfor det fastholdes, **at** arealet ikke med gyldig virkning kunne udlægges til andet formål i kommuneplantillægget.
- 2.7.5 Det fastholdes, **at** kun mindre ændringer i Regionplan 2005 som Landsplansdirektiv kunne ske på et Kommuneplantillæg.
- 2.7.6 Med strukturreformen blev vurderingen af planforslag i forhold til Regionplanen (som anført pr. 1. januar 2007 med status som Landsplansdirektiv) uddelegeret til Staten v/Miljøcenter Århus. Der henvises herom til skrivelse af 1. februar 2007 (**bilag 39**), pkt. 6, side 9, fra Århus Kommune v/ D til Århus Byråd.
- 2.7.7 Århus Kommune har i nærværende sag ikke indsendt et planforslag i forhold til regionplanlægningen til Miljøcenter Århus, endsige fået foretaget en vurdering heraf. Ved uoverensstemmelser mellem Kommuneplantillægget og Regionplanretningslinjerne (som i nærværende sag) skulle man tillige have ansøgt om konkret tilladelse til at afvige fra Landsplansdirektivet, jf. som eksempel herpå fortsat NKN-261-00077 (bilag 34) ("Samsø Kommune") fra Planklagenævnets egen praksis. En sådan ansøgning om tilladelse er heller ikke blevet indsendt af Århus Kommune.
- 2.7.8 Der henvises herom til "Oversigt over statslige interesser i kommuneplanlægningen – 2009" (**bilag 40**), side 8:

"Indtil kommunen har revideret kommuneplanen efter de nye regler – herunder at de har opdateret kommuneplanen med retningslinjer for de nye emner – kan der som hovedregel kun tilvejebringes kommuneplantillæg inden for rammerne af "Regionplan 2005" m.v.

Miljøministeren kan dog – efter § 3, stk. 7 i Ændringsloven til planloven (lov nr. 571 af 2005) – med virkning for en eller flere kommuner dispensere fra, helt eller delvis ophæve, ændre eller tilvejebringe tillæg til regionplanretningslinjerne i "Regionplan 2005" m.v.

Hvis en kommune i 2007, og indtil en ny samlet kommuneplan med retningslinjer for alle de obligatoriske emner foreligger, måtte ønske at udarbejde kommuneplantillæg, der forudsætter, at regionplanretningslinjerne ophæves, vil et sådant ønske kun kunne fremmes med Miljøministeriets/miljøcentrets accept, og beslutning.

Miljøministeriet/miljøcentret vil ved ønsker om dispensation, eller ved ophævelse af en regionplanretningslinje lægge vægt på følgende:

- at ændringen er mindre, og at den har underordnet betydning".

2.7.9 Såfremt Århus Kommune havde indsendt en ansøgning om tilladelse til at ophæve eller ændre regionplanretningslinjerne, ville en sådan ansøgning ikke være blevet godkendt, idet en ophævelse af regionplanretningslinjerne alene ville kunne godkendes, hvis der var tale om en mindre og underordnet ændring i det eksisterende plangrundlag for området, jf. som eksempel herpå fortsat NKN-261-00077 (bilag 34) ("Samsø Kommune"). Af kendelsen fremgår det, at den manglende miljøvurdering blev underkendt, selvom miljøcentret havde meddelt godkendelse, ligesom den manglende høring blev underkendt, idet der med et byggeri på 12.500 m² ikke var tale om en ændring af mindre og underordnet betydning. Til sammenligning blev der eksproprieret hele 250.000 m² (!) fra Sagsøgernes ejendom til realisering af Skejby Sygehus.

2.7.10 Som eksempel på hvordan Århus Kommune kunne og burde have indhentet den fornødne hjemmel til at ændre på retningslinjerne i Regionplan 2005 og Landsplandirektivet henvises til Århus Kommunes ønske om at udvide det eksisterende IKEA i en sammenlignelig sag. Situationen var den, at IKEA var placeret i Skejby (mindre end 1 km. fra sagsøgernes eksproprierede areal) og ikke udpeget som aflastningsområde i regionplanlægningen. Derfor var der behov for at skabe den fornødne hjemmel, jf. "Forslag til landsplandirektiv for detailhandel i Århus Kommune" (bilag 41) af 21. februar 2008, forudgående mailtråd af 15.-16. januar 2008 (bilag 42) mellem Miljøministeriet og Århus Kommune v/ C , mail af 11. marts 2008 (bilag 43) fra Miljøministeriet til Århus Kommune, mail af 3. juni 2008 (bilag 44) fra Århus Kommune til Miljøministeriet, høringsnotat af 25. september 2008 (bilag 45), samt Miljøministeriets indstilling til høringsnotat af 8. oktober 2008 (bilag 46).

Dette hændelsesforløb skete på samme tid som ekspropriationen i nærværende sag, idet det bemærkes, at høringsperioden på 8 uger var i perioden mellem den 17. april - 13. juni, dvs. blot 12 dage forud for ekspropriationen af sagsøgernes areal den 25. juni 2008.

- 2.7.11 Forskellen på ovenstående sag og nærværende sag er, at Århus Kommune ved håndteringen af udvidelsen af IKEA foranledigede en ændring af regionretningslinjerne i Regionplan 2005 (bilag 21) og Landsplandirektivet i henhold til en tilladelse fra Miljøministeriet i form af et nyt landsplandirektiv af 29. oktober 2008 (**bilag 47**), hvilket – retsstridigt – ikke er sket i nærværende sag.
- 2.7.12 På den baggrund fastholdes det, **at** der er sket en ulovlig ekspropriation som følge af, at der er sket en overtrædelse af Regionplan 2005 som Landsplandsdirektiv uden fornøden hjemmel hertil.
- 2.7.13 I den sammenhæng præciseres det, at Regionplan 2005 (bilag 21) udlægger de eksproprierede arealer til landbrug/skov. Der er ikke udarbejdet et Regionplantillæg som loven foreskriver, og Kommuneplantillæg nr. 107 "Udvidelse af Aarhus Universitetshospital Skejby", jf. bilag 5 (E4-899) er dermed i strid med Regionplan 2005.

2.8 Manglende høring af sagsøgerne.

- 2.8.1 Ved ændring af Regionplan 2005 (bilag 21) i medfør af Kommuneplantillæg nr. 107 "Udvidelse af Aarhus Universitetshospital Skejby", jf. bilag 5 (E4-899), burde der have været en særskilt offentlig høring herom på 8 uger, hvilket ikke er sket.
- 2.8.2 Af denne grund fastholdes det, **at** der foreligger en ulovlig ekspropriation.

2.9 Væsentlige sagsbehandlingsfejl.

- 2.9.1.1 Der henvises til det i pkt. 2.2-2.8 anførte vedrørende planklagenævnets sagsbehandlingsfejl, som i det hele fastholdes.
- 2.9.1.2 Derudover fastholdes det, **at** Retten konkret bør forholde sig til gyldigheden af kommuneplantillæg nr. 107 "Udvidelse af Aarhus Universitetshospital Skejby", jf. bilag 5 (E4-899), og vurdere om Planklagenævnet ved sin sagsbehandling har udvist korrekt og fornøden påpasselighed, samt overholdt gældende forvaltningsretlige regler som Legalitets-, Official- og Undersøgelsesprincippet.
- 2.9.2 Planklagenævnet har under sagen anført, at Officialprincippet og Legalitetsprincippet m.v. ikke medfører, at Planklagenævnet skal tage stilling til "alle tænkelige" potentielle retlige forhold.

- 2.9.3 Heroverfor fastholdes det, at Planklagenævnet har en forpligtelse til at forholde sig til de mest centrale og væsentlige forhold omkring ekspropriationens lovlighed, herunder vurdere om Kommuneplantillæg nr. 107 har været gyldigt vedtaget, idet kommuneplantillægget har udgjort selve hjemmelsgrundlaget for den foretagne ekspropriation.
- 2.9.4 Denne forpligtelse følger af Legalitetsprincippet, som indebærer, at de offentlige myndigheder er underlagt lovgivningsmagten, dvs. at man først og fremmest ikke må handle i strid med loven (den formelle lovs princip), og dernæst ikke må handle uden hjemmel i loven (hjemmelskravet).
- 2.9.5 Det fastholdes, at en afgørelse, som strider mod bl.a. Legalitetsprincippet – hvilket konkret er tilfældet – ikke kan opretholdes og må erklæres for ugyldig.
- 2.9.6 I den sammenhæng bemærkes, at Planklagenævnet i afsnittet om ekspropriationens lovlighed i sin afgørelse, jf. side 16, øverst, blot anfører, at Kommuneplantillægget "må anses for (formodes) gyldig".
- 2.9.7 Denne formulering fra Planklagenævnet tyder på, at Planklagenævnet ikke nærmere selvstændigt har beskæftiget sig med dette forhold, dvs. at Planklagenævnet har tilsidesat Legalitetsprincippet og undladt at forholde sig til Kommuneplantillæggets lovlighed, herunder en efterprøvelse af om Kommuneplantillægget er i overensstemmelse med regionplanlægningen.
- 2.9.8 Såfremt Planklagenævnet reelt havde vurderet hjemmelsgrundlaget, ville Planklagenævnet relativt let kunne have konstateret, at der af Århus Kommune og Århus Amtskommune retsstridigt er foretaget byudvikling, uden at betingelserne er blevet overholdt.
- 2.9.9 Der henvises til seneste begæring om aktindsigt og Planklagenævnets skrivelse af 24. juni 2024 (**bilag 48**), hvoraf fremgår, at Planklagenævnet på dette tidspunkt har meddelt fuld aktindsigt og hvorved det ved en gennemgang af samtlige modtagne bilag kan konstateres, at Planklagenævnet på intet tidspunkt har forholdt sig til Regionplan 2005/landsplansdirektivet og den lovkrævede arealbehovsopgørelse. Dette må på det foreliggende grundlag karakteriseres som et ubestridt faktum.
- 2.9.10 Derudover fastholdes det, at Planklagenævnet har forsømt at undersøge sagen på et objektive grundlag og oplyse sagen tilstrækkeligt i overensstemmelse med Official- og Undersøgelsesprincippet, jf. U.1998.16 H.
- 2.9.11 På den baggrund fastholdes det sammenfattende, at der hver for sig og i hvert fald samlet er begået væsentlige og afgørende sagsbehandlingsfejl fra Planklagenævnets side, og at disse fejl

som klart udgangspunkt har væsentlig betydning for afgørelsens lovlighed og rigtighed.

3. SAMMENFATTENDE:

- 3.1 Der er nu herunder med sagens nye bilag godtgjort åbenbar relevant modstrid mellem ekspropriationsgrundlaget, Kommuneplantillæg nr. 107 "Udvidelse af Aarhus Universitetshospital Skejby" (bilag 5), og selve Regionplan 2005 (bilag 21) – hvorfor Legalitetsprincippet, jf. Official- og Undersøgelingsprincippet, konkret har været overtrådt.
- 3.2 Der er nu herunder med sagens nye bilag godtgjort, at der konkret uberettiget ikke er udarbejdet en arealbehovsopgørelse til dokumentation af det ekspropriationsretlige Nødvendighedskrav – tværtimod er det godtgjort, at Nødvendighedskravet konkret er tilsidesat og uberettiget forsøgt omgået.
- 3.3 Der er nu herunder med sagens nye bilag godtgjort, at der konkret ikke er foretaget lovpligtig offentlig høring overfor B og A .
- 3.4 Der er nu herunder med sagens nye bilag godtgjort, at der er begået åbenbart konkret betydelige og relevante sagsbehandlingsfejl.
- 3.5 Der er fremkommet nye faktiske oplysninger af så væsentlig betydning, at der er en vis sandsynlighed for, at sagen ville have fået et andet resultat, hvis oplysningerne havde foreligget ved Planklagenævnets tidligere stillingtagen til sagen – ligesom der er fremkommet samt belyst væsentlige nye retlige forhold, der ikke har været taget højde for tidligere – hovedparten heraf grundet Planklagenævnets væsentlige sagsbehandlingsfejl ved den tidligere behandling af sagen.
- 3.5.1 Det er nu godtgjort – i hvert fald – sandsynliggjort, at sagen må antages at få et andet (for Sagsøgerne gunstigt) udfald ved en genoptagelse, hvor ovenstående forhold inddrages og berigtiges.
- 3.6 Planklagenævnets afgørelse af 20. december 2022 (22/09045) (bilag A) bør følgelig ophæves og genoptages til fornyet behandling.
- 3.7 Yderligere påstande anbringender og bevisligheder forbeholdes.
- ..."

Planklagenævnet har i sit påstandsdokument anført:

" ...

4. ANBRINGENDER

4.1 Overordnede anbringender

Til støtte for den nedlagte påstand om frifindelse gøres det overordnet gældende, at Planklagenævnets afgørelse af 20. december 2022 (bilag A) er lovlige og gyldige.

Planklagenævnet har med rette afslået at genoptage sagen som følge af det af sagsøgerne anførte, idet betingelserne for genoptagelse ikke er opfyldt. Der foreligger ikke nye faktiske omstændigheder, som kan føre til genoptagelse, og sagsøgerne har dermed ikke krav på genoptagelse.

Planklagenævnet fastholder, at nævnet i forbindelse med vurderingen af en genoptagelsesansøgning kan lægge vægt på, om der søges om genoptagelse på grund af nye retlige eller faktiske forhold, eller om der søges om genoptagelse med henblik på at opnå en prøvelse af nye klagepunkter i sagen. Der henvises i denne sammenhæng til den faste retspraksis om, at Planklagenævnet ikke er rette sagsøgte i forhold til nye synspunkter, som ikke blev gjort gældende over for Planklagenævnet¹. Det bemærkes, at bestemmelsen i § 4 a i lov om Planklagenævnet, jf. lov nr. 417 af 25. april 2023, om begrænsning af prøvelsen til de forhold, der er klaget over, er en kodificering af gældende praksis baseret på almindelige forvaltningsretlige principper. Det er således ikke noget nyt, at nævnet som det klare udgangspunkt begrænser sin prøvelse til de forhold, der er klaget over.

¹ Jf. f.eks. U2008.2793H og MAD2007.117Ø samt en lang række nye landsretsdomme

Planklagenævnet bestrider, at nævnets sondering imellem, hvorvidt der på den ene side er tale om nye retlige eller faktiske forhold eller væsentlige sagsbehandlingsfejl eller på den anden side blot nye klagepunkter er kunstig, sådan som det anføres i processkrift 1, side 2.

Retten skal i denne sag tage stilling til, om der er grundlag for at tilside-sætte Planklagenævnets afslag af 20. december 2022 på genoptagelse (bilag A). Retten skal ikke forholde sig til gyldigheden af kommuneplantillæg nr. 107 i forbindelse med denne retssag og heller ikke til spørgsmålet om behovsopgørelse.

Afgørelsen er ikke truffet på et mangelfuldt eller fejlagtigt grundlag, og den er ikke behæftet med fejl eller mangler, som medfører, at afgørelsen er ugyldig. Der er ikke med stævningen fremkommet væsentlige nye oplysninger af betydning for sagen.

4.2 Kommuneplantillæg nr. 107 – forhold til regionplanen

Det gøres gældende, at Planklagenævnet med rette har afslået at genoptage sagen som følge af det af sagsøgerne anførte om modstrid mellem kommuneplantillæg nr. 107 fra september 2007 og regionplanlægningen, idet der er tale om et nyt klagepunkt, som ikke har været gjort gældende under den oprindelige klagesag vedrørende ekspropriationen.

Kommuneplantillæg nr. 107 har ikke tidligere været påklaget, og klagefristen for en klage over kommuneplantillægget er for længst udløbet. Selv om en plan ikke har været påklaget, er det dog i praksis antaget, at der i en klage over en ekspropriationsbeslutning også kan tages stilling til indsigelser vedrørende planens lovlighed som sådan, selvom fristen for en klage over planen er udløbet.

Naturklagenævnet tog stilling til ekspropriationsbeslutningen i afgørelsen af 4. februar 2009 (bilag 2), som er efterprøvet af Vestre Landsret i 2012 (bilag 8). Der blev ikke i den forbindelse gjort synspunkter gældende om kommuneplantillæggets gyldighed, herunder forholdet mellem kommuneplantillægget og regionplanlægningen. Der henvises til, at det af afgørelsens side 16 fremgik, at kommuneplantillægget må anses for gyldigt og endelig vedtaget, hvilket ikke var anfægtet af klagerne, og det må indebære, at sagsøgerne i dag, ca. 15 år senere, ikke kan få sagen genoptaget med henblik på at få behandlet nye klagepunkter i forhold til kommuneplantillæggets gyldighed. Det må også gælde sagsøgernes synspunkt om manglende høring over kommuneplantillægget.

Planklagenævnet fastholder, at indholdet af Regionplan 2005 ikke kan anses for en ny faktisk omstændighed. Klagepunktet om forholdet mellem regionplanen og kommuneplantillægget er derfor ikke baseret på nye faktiske omstændigheder, sådan som det anføres i processkrift 1, side 4.

Planklagenævnet har på den baggrund med rette fundet, at nye synspunkter om forholdet mellem kommuneplantillæg nr. 107 og regionplanlægningen ikke kan føre til en genoptagelse af klagen over ekspropriationsbeslutningen. Der er ikke tale om, at der er fremkommet væsentlige nye faktiske oplysninger eller retlige forhold, men at sagsøgerne har fundet et nyt synspunkt, som de mener, støtter, at ekspropriationen er ulovlig.

Muligheden for at gøre indsigelser vedrørende planens lovlighed i forbindelse med ekspropriationsbeslutningen kan ikke føre til, at sagsøgerne på et hvilket som helst tidspunkt efter afslutningen af ekspropriationssagen kan fremsætte disse indsigelser vedrørende planens lovlighed og få dem efterprøvet. Det vil efter nævnets opfattelse føre til en omgåelse af de lovbestede klage- og søgsmålsfrister, hvis det i almindelighed var muligt at få en klagesag genoptaget med henvisning til nye klagepunkter, som ikke har været gjort gældende i klagesagen.

Det af sagsøgerne anførte om regionplan 1980 har ingen betydning. Som det fremgår, var det regionplan 2005 (som var blevet ophøjet til et landsplandirektiv pr. 1. januar 2007), der var gældende, da kommuneplantillæg nr. 107 blev vedtaget i september 2007. Til det i påstandsdokumentets pkt. 2.5.21 anførte om "den daværende regionplanlov" bemærkes, at det var planlovens regler om regionplanlægning og kommuneplanlægning, der var gældende, da kommuneplantillæg nr. 107 blev vedtaget i 2007.

Det kan ikke anses for undskyldeligt, at sagsøgerne først nu kommer med synspunktet om, at kommuneplantillægget ikke er i overensstemmelse med regionplan 2005. For så vidt angår det planlægningsmæssige grundlag er det sagsøgernes nye synspunkt, at kommuneplantillægget ikke var i overensstemmelse med regionplanen. Regionplan 2005 er ikke en ny faktisk omstændighed, og sagsøgerne kunne under hele forløbet have gjort gældende, at kommuneplantillægget ikke var i overensstemmelse med regionplanen.

Planklagenævnet fastholder, at det ikke tidligere har været et tema i sagen, om kommuneplantillægget var gyldigt, idet sagsøgernes synspunkt – sådan som det også fremgår af replikken – tidligere har været, at der burde have været udarbejdet en lokalplan, hvorfor der ikke kunne eksproprieres på baggrund af kommuneplantillægget.

Det af sagsøgerne anførte om, at sagsøgerne først nu er blevet bekendt med brevet fra kommunen til amtet (bilag 27) har ingen betydning. Det, som fremgår af dette brev, er i øvrigt, at amtet havde anmodet kommunen om at tilvejebringe plangrundlag for en udvidelse af Skejby Sygehus, som gav mulighed for et sygehusbyggeri på ca. 350.000 m², uanset om dette eventuelt indebar en overskridelse af den arealramme til byformål, som var udlagt i den gældende regionplan. I den forbindelse spurgte kommunen amtet, om der var mulighed for, at udvidelsen blev holdt helt uden for regionplanens fastsatte ramme til byformål generelt, sådan som det havde været tilfældet med arealforbruget til transportcentret ved Årslev. Som det fremgår af amtets svar (bilag 25), var amtet indstillet herpå. Det fremgår ikke af korrespondancen, at planlægningen for sygehuset ville indebære en overskridelse af regionplanens samlede ramme på 1.750 ha til byudvikling, sådan som sagsøgerne synes at lægge til grund.

Det bestrides, at der mellem parterne er enighed om, at *"man ved kommuneplantillægget foretog en udvidelse af det område"*, som ifølge regionplanen 2005 kunne anvendes til byggeri, sådan som det anføres i replikkens pkt. 2.3.4. Planklagenævnet har ikke forholdt sig til forholdet mellem kommuneplantillægget og regionplanen. Det gøres gældende, at retten tilsvarende ikke i forbindelse med denne sag angående genoptagelse skal tage stilling til sagsøgernes nye synspunkt om, at kommuneplantillægget ikke er i overensstemmelse med regionplanen, jf. også det ovenfor anførte om afvisningspåstanden.

Sagsøgernes klage af 22. juli 2008 (bilag 35) indeholdt synspunktet, at ekspropriationen ikke var nødvendig. Det er ikke en klage over, at kommuneplantillægget var i strid med regionplanen.

Kommunens notat af 6. september 2007 om kommuneplantillægget (bilag 36), kortbilaget til regionplanen (bilag 37) og kommunens mail til B om, at Matr. Nr. 5 Brendstrup by, Tilst, indgik i skovrejsningsområder, er fremlagt til støtte for synspunktet om, at kommuneplantillægget var i strid med regionplanen. Det ændrer ikke på, at der er tale om et nyt klagepunkt, som ikke begrundes genoptagelse.

De fremlagte bilag 39-47 fra 2007-2008 er fremlagt for at vise, at der i denne sag blev udstedt et cirkulære/landsplandirektiv til fravigelse af Regionplan 2005 til udpegning af aflastningsområder, hvor der kunne planlægges for udvalgs varebutikker. Det ændrer ikke på, at synspunktet i nærværende sag er et nyt klagepunkt, som ikke begrundes genoptagelse.

4.3 Arealbehovsopgørelse

Det gøres gældende, at Planklagenævnet med rette har afslået at genoptage sagen som følge af det af sagsøgerne anførte om manglende arealbehovsopgørelse, da der er tale om et nyt klagepunkt, som ikke har været gjort gældende under den oprindelige klagesag vedrørende ekspropriationen.

Der er heller ikke tale om nye faktiske omstændigheder. Det bemærkes, at dokumentation for behovet for yderligere arealudlæg, som amtet beskriver i svaret (bilag 25), skulle foreligge i forbindelse med anden planlægning, jf. også det af amtet anførte om, at en justering kan ske løbende, bl.a. hvis byggemulighederne i en kommune er opbrugt, fordi særligt pladskrævende virksomheder har beslaglagt store arealer. Der henvises i den forbindelse i øvrigt til det i afgørelsen, side 8, anførte om, at planlovens byvækstregler, hvorefter udlæg af nye arealer til byzone skal ske på baggrund af en behovsopgørelse, blev indført i planloven i 2017. Tilsvarende regler var ikke gældende i 2007, hvor kommuneplantillæg nr. 107 blev endeligt vedtaget. Det af sagsøgerne anførte om de dagældende regler, herunder at de daværende regler "reelt svarer" til de nuværende regler, bestrides.

Det bemærkes, at sagsøgerne i de tidligere genoptagelsessager har gjort gældende, at det ikke var nødvendigt at ekspropriere, fordi regionen havde tilstrækkelige arealer til at opfylde sine byggeplaner, jf. Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse af 20. november 2012 (bilag 33), Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse af 4. juli 2013 (bilag 9) og Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse af 18. april 2016 (gengivet i bilag 10). Byretten fandt i dommen af 19. maj 2017 (bilag 10, side 81-83), at det ikke gav grundlag for genoptagelse. Dommen blev stadfæstet i Vestre Landsrets dom af 31. januar 2018 (bilag 12).

4.4 Manglende nødvendighed/tidspunktet for ekspropriationen

Det gøres gældende, at Planklagenævnet med rette har fundet, at sagsøgerne ikke er kommet med væsentlige nye faktiske oplysninger af betydning for spørgsmålet, om ekspropriationen skete på et tidligt tidspunkt i planlægningen.

Det samme gælder for synspunkterne om manglende nødvendighed.

Det bemærkes i denne sammenhæng, at Vestre Landsret i dommen af 26. januar 2012 (bilag 8) har taget stilling til sagsøgernes synspunkter angående tidspunktet for ekspropriationen.

Der er ikke med stævningen fremkommet nogen væsentlige nye faktiske oplysninger, ligesom der ikke foreligger væsentlige nye retlige forhold.

Det bestrides, at sagsøgerne har påvist, at der er begået sagsbehandlingsfejl, som kan begrunde en genoptagelse. Det bemærkes hertil, at Vestre Landsret i dommen af 26. januar 2012 (bilag 8) har taget stilling til det af sagsøgerne anførte om, at kommunens redegørelse af 16. juni 2008 ikke blev fremsendt til Naturklagenævnet. At sagsøgerne ikke er enige i landsrettens dom fra 2012 kan ikke begrunde en genoptagelse af nævnets afgørelse fra 2009.

Planklagenævnet har på den baggrund med rette fundet, at sagsøgernes klagepunkter ikke kan føre til genoptagelse.

4.5 Sagsbehandlingen

Sagsøgernes synspunkter vedrørende Planklagenævnets sagsbehandling bestrides. Det gøres gældende, at Planklagenævnet har oplyst sagen tilstrækkeligt og ikke har begået fejl i sin behandling af sagen.

For så vidt angår genoptagelse gøres det gældende, at sagsøgerne ikke har godtgjort, at der er begået væsentlige sagsbehandlingsfejl i forbindelse med sagens behandling ved Naturklagenævnet i 2009.

Planklagenævnet har med rette fundet, at det ikke er i strid med officialprincippet, at nævnet ikke har taget stilling til forholdet mellem kommuneplantillæg nr. 107 og regionplanen. Sagsøgerne havde ikke fremsat klagepunkter herom, og Naturklagenævnet burde ikke af egen drift have behandlet spørgsmålet.

Det gøres fortsat gældende, at hverken officialprincippet eller andet indebærer en pligt for klagenævnet til af egen drift at efterprøve alle tænkelige potentielle retlige mangler, der relateres til det plangrundlag, der eksproprieres på baggrund af.

Planklagenævnet har på den baggrund med rette fundet, at det af sagsøgerne anførte om sagsbehandlingen ikke kan føre til genoptagelse. ...”

Parterne har under hovedforhandlingen nærmere redegjort for deres opfattelse af sagen.

Rettens begrundelse og resultat

Sagsøgerne, A og B, har nedlagt påstand om, at Planklagenævnet tilpligtes at anerkende, at Planklagenævnet ved sin afgørelse af 20. december 2022 med urette har meddelt afslag på genoptagelse af Naturklagenævnets afgørelse af 4. februar 2009 med den konsekvens, at Planklagenævnets afgørelse af 20. december 2022 ophæves og genoptages til fornyet behandling.

Retten skal således tage stilling til, om Planklagenævnets afgørelse af 20. december 2022 var behæftet med sådanne mangler, at afgørelsen skal ophæves og hjemvises til fornyet behandling – og ikke om Planklagenævnet burde have genoptaget den oprindelige klagesag.

Sagsøgerne har til støtte for påstanden anført bl.a., at Planklagenævnet ved sin afgørelse retsstridigt har undladt at forholde sig til sagsøgernes tre punkter om 1) at der er modstrid mellem ekspropriationsgrundlaget i form af kommuneplantillæg nr. 107 og regionplan 2005, 2) at der ikke var udarbejdet en arealbehovsopgørelse og 3) at der ikke blev foretaget lovpligtig høring.

Planklagenævnet har afvist, at de anførte punkter kan begrunde en genoptagelse af sagen, og har henvist til, at der er tale om nye klagepunkter, som ikke har været gjort gældende under den oprindelige klagesag om ekspropriation.

Parterne er enige om, at Planklagenævnet har pligt til at genoptage sagen, hvis der fremkommer nye faktiske eller retlige oplysninger af så væsentlig betydning for sagen, at der er en vis sandsynlighed for, at sagen ville have fået et andet udfald, hvis oplysningerne havde foreligget i forbindelse med ankenævnets oprindelige stillingtagen, eller hvis der er begået væsentlige fejl i sagsbehandlingen.

Modstrid mellem kommuneplantillæg nr. 107 og regionplan 2005 og manglende høring
Sagsøgerne har gjort gældende, at gyldigheden af kommuneplantillæg nr. 107, herunder det ekspropriationsretlige nødvendighedskrav, stedse har været et egentligt klagepunkt i sagsbehandlingen ved Planklagenævnet, hvorfor der ikke er tale om et nyt klagepunkt, men nye væsentlige retlige forhold inden for rammerne af det allerede fremsatte synspunkt om kommuneplantillæggets gyldighed.

Af Naturklagenævnets afgørelse af 4. februar 2009 fremgår:

"Ad ekspropriationens gyldighed

Kommuneplantillæg nr. 107 til Kommuneplan 2001 for Århus Kommune, der udgør det planlægningsmæssige grundlag for ekspropriationen, må anses for gyldig og endelig vedtaget efter planlovens bestemmelser herom, hvilket i øvrigt heller ikke er anfægtet af klagerne."

Af Planklagenævnets afgørelse af 17. maj 2021 fremgår:

"2.6. Gyldigheden af kommuneplantillæg 107

2.6.1. Genoptagelsesansøgningen

Klagerne mener, at kommuneplantillæg nr. 107 var ugyldigt. I en tidligere genoptagelsesansøgning har klagerne tilsvarende gjort gældende, at kommuneplantillægget var ugyldigt på grund af skødet fra 1979.

...

2.6.3. Planklagenævnets vurdering

Planklagenævnet opfatter Naturklagenævnets afgørelse på den måde, at nævnet tog stilling til, at kommuneplantillæg nr. 107 var gyldigt.

...

Klagerne er ikke kommet med nye oplysninger, som ville kunne føre til en anden vurdering.”

Det fremgår således, at kommuneplantillæggets gyldighed – med andre begrundelser end forholdet mellem kommuneplantillægget og regionplanen samt manglende høring – har været et centralt tema i både i den første afgørelse fra Naturklagenævnet og den seneste, upåklagede afgørelse fra Planklagenævnet, ligesom det har været et tema i flere andre tidligere afgørelser. Sagsøgerne har imidlertid ikke tidligere begrundet ugyldigheden med uoverensstemmelse mellem kommuneplantillæg nr. 107 og regionplan 2005 eller manglende høring af kommuneplantillæg nr. 107, som ændrede regionplan 2005. Der er herefter tale om nye klagepunkter, som sagsøgerne ikke tidligere har gjort gældende. De forhold, der nu klages over, forelå allerede på ekspropriationstidspunktet, hvor de kunne være gjort gældende, og klagepunkterne udgør ikke nye faktiske omstændigheder eller retlige forhold vedrørende de tidligere klagepunkter. Da nye klagepunkter ikke i sig selv giver ret til genoptagelse, da det kan udgøre en omgåelse af lovbestemte klage- og søgsmålsfrister, har Planklagenævnet ikke begået sagsbehandlingsfejl ved at begrunde afslaget på anmodningen om genoptagelse med, at der er tale om nye klagepunkter.

Sagsøgerne har videre gjort gældende, at Planklagenævnet som følge af legalitets- og officialprincippet har haft en selvstændig forpligtelse til i en ekspropriationssag at undersøge kommuneplantillæggets gyldighed. Planklagenævnet har heroverfor gjort gældende, at officialprincippet ikke pålægger nævnet en pligt til af egen drift at undersøge alle tænkelige potentielle retlige mangler, der relateres til det plangrundlag, der eksproprieres på baggrund af.

Forvaltningsretlige myndigheder har, når de skal træffe en afgørelse, pligt til at påse, at sagen er tilstrækkelig oplyst (officialprincippet), og hvis det ikke er tilfældet, skal forvaltningen tilvejebringe de manglende oplysninger. Forvaltningsmyndigheden er ikke bundet af parternes påstande og anbringender, men bør i hvert fald tage stilling til de påstande og anbringender, som klageren har anført.

Forvaltningsretlige myndigheder har tillige pligt til at påse, at afgørelsen er i overensstemmelse med og har hjemmel i gældende lovgivning (legalitetsprincippet). Dette gælder også ved afgørelser om genoptagelse af tidligere afgørelser.

Der er ikke noget, der indikerer, at sagen ikke var tilstrækkeligt oplyst, da Planklagenævnet den 20. december 2022 traf afgørelse om ikke at genoptage sagen.

Genoptagelsessagen vedrører grundlaget for en ekspropriation, som udgør et alvorligt indgreb i en borgers rettigheder. Grundlaget for ekspropriationen i nærværende sag har været prøvet ved og er blevet godkendt af klagenævn og domstole ad flere omgange. Uanset ekspropriationens karakter er Planklagenævnet ikke forpligtet til altid at genoptage en afsluttet sag, hvis blot det nye klagepunkt vedrører grundlaget for en ekspropriation, som tidligere har været behandlet, da dette vil udgøre en omgåelse af de lovbestemte klage- og søgsmålsfrister.

Det er herefter ikke i strid med legalitetsprincippet, at Planklagenævnet i forbindelse med afgørelsen den 20. december 2022 ikke af egen drift behandlede spørgsmålene om, hvorvidt der ved ekspropriationen i 2008 var overensstemmelse mellem kommuneplantillæg nr. 107 og regionplan 2005, eller at der ikke var sket høring af kommuneplantillæg nr. 107.

Spørgsmålet er herefter, om Naturklagenævnet ved afgørelsen den 4. februar 2009 begik væsentlige sagsbehandlingsfejl ved (i strid med official- og/eller legalitetsprincippet) ikke af egen drift at påse, om der var overensstemmelse mellem kommuneplantillæg nr. 107 og regionplan 2005 eller ikke var sket høring.

Sagsøgerne var under klagesagen repræsenteret ved advokat, som havde fremsat adskillige klagepunkter med tilhørende begrundelser. Der er ikke noget, der indikerer, at Naturklagenævnet i 2009 konkret havde anledning til at indhente yderligere oplysninger til sagen for at kunne træffe en lovlig afgørelse om sagsøgernes klagepunkter. Spørgsmålene om uoverensstemmelse mellem kommuneplantillæg nr. 107 og regionplan 2005 og manglende høring var dengang ikke problematiseret. Uanset at der først i 2012 blev indsat en bestemmelse i den dagældende lov om Natur- og Miljøbeskyttelsesklagenævnet om, at klagenævnet kunne begrænse sin efterprøvelse af en klagesag til de forhold, der var klaget over, kan den omstændighed, at Naturklagenævnet i 2009 ikke af egen drift undersøgte og tog stilling til forholdet mellem kommuneplantillæg nr. 107 og regionplan 2005 og den manglende høring af kommuneplantillægget, ikke anses for en væsentlig sagsbehandlingsfejl, der på kan begrunde en genoptagelse af sagen.

Manglende arealbehovsopgørelse

Sagsøgerne har anført, at der i forbindelse med ekspropriationen skulle have været udarbejdet en arealbehovsopgørelse, som skulle have fremgået af kommuneplantillæg nr. 107 og af et særskilt regionplantillæg.

Sagsøgerne har i forbindelse med den oprindelige klage over ekspropriationen, som blev behandlet i Naturklagenævnets afgørelse af 4. februar 2009, anført, at kommunen ikke havde påvist et behov for at råde over de omhandlede arealer i planperioden og dermed godtgjort, at ekspropriationen var af væsentlig betydning (nødvendig) på ekspropriationstidspunktet, herunder uden at afvente en lokalplan, eller overhovedet for at sikre gennemførelsen af en byudvikling.

Af Naturklagenævnets afgørelse af 4. februar 2009 fremgår:

"Ad ekspropriationens nødvendighed

Det følger af planlovens § 47, stk. 1, 1. led, at ekspropriationen skal være af væsentlig betydning - dvs. nødvendig - for at sikre gennemførelse af byudvikling i overensstemmelse med kommuneplanen.

Det fremgår ikke af loven eller bemærkningerne til 1980-loven, hvilke krav der herved stilles. Det antages i praksis, at der må kunne påvises et behov for at kunne råde over de omhandlede arealer - eller størstedelen heraf - i den indeværende planperiode.

...

På baggrund af en samlet konkret vurdering finder Naturklagenævnet, at det må lægges til grund, at det på ekspropriationstidspunktet var nødvendigt at ekspropriere 20,5 ha af ejendommen Adresse 1 [...] for at sikre gennemførelsen af byudvikling i overensstemmelse med kommuneplantillæg nr. 107."

Det fremgår således, at ekspropriationens nødvendighed – med andre begrundelser end udarbejdelse af en arealbehovsopgørelse – var et tema i Naturklagenævnets oprindelige afgørelse om ekspropriationens lovlighed.

Selv om det overordnede tema har været ekspropriationens nødvendighed, var det underliggende tema som begrundelse for nødvendigheden en anden end manglende udarbejde af en arealbehovsopgørelse. Der er herefter tale om et nyt klagepunkt, som sagsøgerne ikke tidligere har gjort gældende, selv om den påståede mangel også var til stede på ekspropriationstidspunktet. Der er således ikke tale om, at manglen udgør nye faktiske omstændigheder eller retlige forhold, men at sagsøgerne er blevet opmærksomme på et nyt klagepunkt. Da nye klagepunkter ikke i sig selv giver ret til genoptagelse, da det kan udgøre en omgåelse af lovbestemte klage- og søgsmålsfrister, har Planklagenævnet ikke begået sagsbehandlingsfejl ved at begrunde afslaget på anmodningen om genoptagelse med, at der er tale om et nyt klagepunkt.

Sagsøgerne har videre gjort gældende, at Planklagenævnet i henhold til official- og legalitetsprincippet ved sin afgørelse af 20. december 2022 ikke var berettiget til uden nærmere prøvelse at lægge Naturklagenævnets vurdering af ekspropriationens nødvendighed til grund, og at der som følge af den manglende arealopgørelse foreligger en væsentlig retlig mangel, som burde medføre en genoptagelse.

Som anført af parterne var der forud for 2017 i planloven ikke krav til, hvordan en kommune skulle opgøre behovet for udlægning af nye arealer til byzone. Der var metodefrihed til en sådan opgørelse. Behovet skulle dog – som også anført i Naturklagenævnets afgørelse af 4. februar 2009 – kunne påvises, hvilket Naturklagenævnet fandt var sket. Den omstændighed, at der ikke dengang forelå en egentlig opgørelse, medfører ikke, at Planklagenævnet af egen drift burde have påsat forholdet, og Planklagenævnet har derfor ikke herved begået sagsbehandlingsfejl, der kan begrunde en ophævelse af afgørelsen af 20. december 2022.

Sammenfatning

Som det fremgår ovenfor, har Planklagenævnet ved sin afgørelse af 20. december 2022 ikke begået sagsbehandlingsfejl ved at afslå genoptagelse med henvisning til, at sagsøgerne har fremsat nye klagepunkter. Planklagenævnet har heller ikke begået sagsbehandlingsfejl ved ikke af egen drift at have behandlet de klagepunkter, som sagsøgerne har fremsat. Der er herefter ikke grundlag for at ophæve Planklagenævnets afgørelse af 20. december 2022 og hjemvise sagen til fornyet behandling.

Planklagenævnet frifindes derfor.

Sagsomkostningerne er efter sagens værdi, forløb og udfald fastsat til dækning af advokatudgift med 90.000 kr. Beløbet er inklusive moms, da Planklagenævnet ikke er momsregistreret.

THI KENDES FOR RET:

Planklagenævnet frifindes.

A og B skal til Planklagenævnet betale sagsomkostninger med 90.000 kr.

Beløbet skal betales inden 14 dage.

Sagsomkostningerne bliver forrentet efter rentelovens § 8 a.